№ 109 ՇԱԲԱԹ, 22 ՄԱՅԻՍԻ

1910

ԵՐԵՍՈՒՆՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՇԱԲԱԹ, 22 ՄԱՅԻՍԻ № 109

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Сергіевская ул., № 5.
կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Խմբագրատան տելէֆոն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզվով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20 կոպէկ.
Խմբագրատան տելէֆոն № 253

ՄՇԱԿ

Հասցէն. ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ».
TIFLIS, Rédaction «MSCHAK».

ՅՈՒՆԻՍԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐՎԱՑ ՎԵՐՋԸ
6 ՌՈՒԲԼԻ

12 ամսվ.՝ 10 ր., 6 և 7 ամսվ. 6 ր., ամսակ. 1 ր. Ամերիկա՝ տարեկան 6 դոլլար, Եւրօպա՝ 32 ֆր., Պարսկաստան՝ 10 ր., Թիւրքիա՝ 120 ղրուշ: Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նախ հին հասցէն, նոյնպէս և 40 կոպ. (կարելի է և նամականիշով)։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են. I երեսի վրա իւրաքանչիւր տողատեղին 20 կոպ., վերջին երեսի վրա՝ 10 կոպ.։ Կովկասից դուրս յայտարարութիւնները ընդունվում են բացառապէս Торг. Домъ „Л. и Э. Метцль и К°“ ֆիրմայի միջոցով Մոսկվայում, Պետերբուրգում և Վարշավայում։
ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

Շաբաթ, մայիսի 22-ին, երեկոյեան ժամը 7-ին
ՀԱՅՈՑ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԴԱՀԼԻՃՈՒՄ
Նշանակված է շարունակութիւնը
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻ
Հայոց Դրամատիկական Ընկերութեան

Օրակարգի հարցերն են.
1) Նախահաշիւ ապագայ թատրոնական սեզոնի, 2) ընտրութիւններ՝ վարչութեան երեք անդամի (պ. պ. Ռուբ. Յովհաննիսեանի, Կ. Շիրինեանի և Լևոն Քաքայեանի փոխարէն) և երեք փոխանդամի (պ. պ. Յ. Տէր-Գրիգորեանի, Քր. Տէր-Սարգսեանի և Աբ. Նազարբէկեանի), վերստուգիչ յանձնաժողովի երեք անդամի և երկու փոխանդամի, «Ժիւրիի» հինգ անդամի և երկու փոխանդամի։
(ա. օ.) (ա) 587. 2—2

ՇԱԲԱԹ, ՄԱՅԻՍԻ 22-ԻՆ
Բանկովսկի այգում (նախկին Արծրունու այգին), Դվօրցովայա փողոց
ԲՆՈՐՈՇ ԶԲՕՍԱՆՔ
(Մեղուների տօն)
ՅՕԳՈՒՏ „ՄԵՂՈՒ“ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՏԱՆ
Հետևեալ ծրագրով.
1) Մանկական խաղեր։ 2) Մանկական թափօր (տարվայ չորս եղանակների)։ 3) Էլեկտրական նշանաւորութիւն։ 4) Կոնֆէկտ նուէրներով։ 5) Ռեբուս մրցանակով։ 6) Կարթ (удочка)։ 7) Օղակների խաղ։ 8) Օդապարիկ։ 9) Petits chevaux. 10) Բուֆէտ։ 11) Երկու նուագախումբ. կանացի լարանուագների խումբ և զինուորական նուագախումբ։ 12) Սազանդար։
Մուտքը և այգին զարդարված կը լինի դրօշակներով, լապտերներով և կեօսկներով շինված մեղուներից։ Մուտքը.—մեծերի համար 30 կ., երեխաների և ուսանողների—20 կ.։
(ա.օ.) (ա.) Սկիզբը ցեր. ժամը 3-ին։ 596. 2—2

Թիֆլիսի Ժողովարան
ԱՄԱՌԱՅԻՆ ՇԻՆՈՒԹԻՒՆ
Այսօր, շաբաթ, մայիսի 22-ին
տեղի կունենայ
ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ
ՀԱՄԵՐԳ լարանուագ խմբի՝ Ս. Ի. Պրէսմանի ղեկավարութեամբ։
Հիւրերը՝ համաձայն ընդհանուր հիմունքների՝ մուտքի համար վճարում են—տղամարդիկ 1 ր., կանայք 50 կ.։
Համերգի սկիզբը երեկոյեան ժամը 9-ին։
(ա.) 580. 1—1

ՊԱՍՏԱՌՆԵՐ
(ОБОИ)
ԵՂԲ. ՏԱՌՆՕՊՈԼ
ՖԱԲՐԻԿԱՅԻ
8 կ. սկսած մինչև 6 ր. իւրաքանչիւր փաթեթը (րուլօ)։
Ունի պահեստներ Ռուսաստանի բոլոր մեծ քաղաքներում։
ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔԸ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ
Գոլովինսկի պր., 21, Արտիստ. Ընկ. շինութ.
Տելեֆօն № 355.
ԳՆԵՐԸ ՖԱԲՐԻԿԱՅԻՆ
ՆՄՈՒՇՆԵՐԸ ՁՐԻ
(հ.դ.) (ա.) 310. 50—18

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

I

Վաղը, կիրակի, մայիսի 23-ին, Թիֆլիսի եկեղեցիների ծխականները, գումարվելով եկեղեցիներում, պէտք է ընտրեն պատուիրակներ, որոնք յետոյ հաւաքվելով միասին կընտրեն Ներսիսեան դպրոցի համար հոգաբարձուներ և թեմական խորհրդի համար անդամներ։

Եթէ եկեղեցիներում վաղը ժողովվեն բաւական թւով ծխականներ, վաղն էլ կը վերջանան ընտրութիւնները։ Իսկ եթէ այդ չաջողվեց, այն ժամանակ ընտրութիւնները կը յետաձգվեն հետևեալ ժողովի, որտեղ օրինական կը ճանաչվեն ընտրութիւնները, որքան էլ լինի ժողոված ծխականների թիւը։

Այդպիսով մի քանի շաբաթ կը տևեն ընտրական գործողութիւնները, մինչև որ վերջնականապէս կը լրանայ պատուիրակների կազմը և հնարաւոր կը լինի ձեռնամուխ լինել հոգաբարձութեան և թեմական խորհրդի անդամների ընտրութեան։

Ընտրողների առաջ դրված է խոշոր հարց—ընտրել այնպիսի պատուիրակներ, որոնք իրանց հերթին տրամադրված լինեն ընտրելու այնպիսի անձերի, որոնք կարողանան իբրև հոգաբարձուներ բարեկարգել Ներսիսեան դպրոցը և նպատակայարմար ընթացք տալ թեմական խորհրդի գործունէութեան։

Դպրոցական բարեկարգութեան հոգսը պէտք է թելադրել յանձնել նրա ղեկավարութեան գործը ազնիւ, բանիմաց և խոհուն անձնաւորութիւններին։

Դպրոցի բարեկարգութիւնը մի կողմից պէտք է բարւոքի և կարգաւորի նրա տնտեսական-կառավարական մասը, միւս կողմից նպաստի, որ դպրոցի կրթական մասը դրված լինի լաւագոյն պայմանների մէջ։

Դա ծանր, պատասխանատու գործ է։

Այդպէս էլ պէտք է նայել նրա վրա և ջանք գործ դնել, որ հոգաբարձական կազմը լինի արդարև իր կոչման բարձրութեան վրա։

Դպրոցն ինքը պէտք է ազատ լինի կուսակցական տարաբերումներից և հաստատված՝ առողջ մանկավարժութեան և գիտութեան ցուցումների վրա։

Ինչ կուսակցութեան էլ պատկանեն հոգաբարձութեան անդամները՝ նրանց նշանաբանը պէտք է լինի ազատ պահել դպրոցը և աշակերտներին զանազան կուսակցական պայքարներից և ընդհարումներից։

Տասնեօթ տարի առաջ նոյնպէս Ներսիսեան դպրոցը հասել էր ճգնաժամի, և դպրոցի ներքին գործերի մէջ բուն էին դրել մասնաւոր գլխաւորներ, նեղ կուսակցական հաշիւներ և անվերջ էին դարձել թիւրիմացութիւններն ու խլրտումները։

Ահա այն ժամանակ մշակական-առաջադիմական բանակը հանդէս եկաւ դպրոցական ասպարէզի վրա և երբ ձեռքն առաւ Ներսիսեան դպրոցի ղեկավարութիւնը։ Նրա առաջին գործերն եղան կարգի բերել դպրոցի տնտեսականը, բարւոքել մանկավարժական մասը և դէն վանել կուսակցական քաշկռտուքները դպրոցական ասպարէզից։

Եւ շուտով դպրոցը ստացաւ բարեկարգ վիճակ։ Դպրոցական կեանքը կանոնաւորվեց և աշակերտներն անձնատուր եղան իրանց կրթութեան և ուսման գործին։

Դժբաղդաբար՝ այդ գեղեցիկ սկզբունքը չը պահպանվեց յետագաների օրով, և այժմ կրկին ասպարէզի վրա է դրված դպրոցի բարեկարգութեան խոշոր խնդիրը։

Կաջողվի՞ արդեօք Թիֆլիսի թեմի ժողովրդին խելացի եղանակով վերակազմել հոգաբարձական մարմինը, տալով հոգաբարձութեան կազմի համար ձեռնհաս անձեր, այդ ցոյց կը տայ առաջիկայ քուէարկութիւնը։

Բայց, անշուշտ, հայ ժողովուրդը յոգնել է անկարգ և տարտամ վիճակից, և տենչում է բարեկարգութեան հաստատմանը այնպիսի մի կարևոր և էական հիմնարկութեան մէջ, ինչպիսին է դպրոցը։

Մեզնից իւրաքանչիւրն իր համոզմունքներով և իր աշխարհահայեացքով պատկանում է որոշ կուսակցութեան. դա ոչ միայն արատ չէ, այլ բարեմասնութիւն է։ Առանց քաղաքական և հասարակական դաւանանքի՝ մարդը մի անորոշութիւն է։ Քաղաքացու համար իր դաւանանքը իր պատիւն է, իր դրօշակը, իր հասարակական խղճի արտայայտութիւնը։

Բայց որոշ դաւանանքի և որոշ կուսակցութեան պատկանելը չէ նշանակում, թէ նա պէտք է կուսակցականութիւն մացնի աշակերտների մէջ, թէ նա պէտք է աշակերտներին գործիք շինի իր ազիտացիաների և մաքառումների համար։

Ոչ։ Ամենևին ոչ։

Եւ չափազանց մեծ սխալ են գործել այն անձերը, որոնք աշակերտներին գրաւել են դէպի այնպիսի պայքարներ, որոնք կրել են նեղ կուսակցական բնաւորութիւն։

Դպրոցի ներքին կեանքը և աշակերտը պէտք է միան ազատ՝ կուսակցական բաժանումներից և յուզմունքներից։

Եւ իւրաքանչիւր կուսակցութիւն, որ մտնենում է դպրոցական գործերի ղեկավարութեան, պէտք է նշանաբան դնի՝ երբէք չը նայել աշակերտի վրա իբրև կուսակցական զէնքի վրա և նրան չը դարձնել գործիք ուրիշ նպատակների և միտումների համար. կրթութիւնն և ուսումը անկախ պէտք է լինեն կողմնակի հաշիւներից։

Եւ մենք կը ցանկայինք, որ առաջադիմական կուսակցութիւնը հանդէս գալով իբրև որոշ դաւանանքի տէր, որոշ աշխարհահայեացքի արտայայտող՝ ընդգծած լինէր, որ նա իր դաւանանքի տարրերից մէկն է համարում ազատ պահել աշակերտութիւնը կուսակցական խաղերից և վերադարձնէր դպրոցին նրա խաղաղ կուլտուրական զարգացման վիճակը մանկավարժութեան թելադրանքների և ցուցումների պատգամներով։

Ա. Քալանթար

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Բեռլին, 20 մայիսի

Բէլգիական թագաւորական զոյգը մեկնեց Բրիւսէլ։

Լանդտագը քննեց սօցիալ-դեմօկրատ Բօրգմանի առաջարկութիւնը այն մասին, որ միջոցներ ձեռք առնվեն անյապաղ դադարեցնելու օտարազգի պետութիւնների քաղաքական ոստիկանութեան գործակալների գործունէութիւնը Պրուսիայում։ Սօցիալ-դեմօկրատ Լիբկնէխտը խստագոյնս պարսաւեց քաղաքական ռուս գործակալների գործունէութիւնը Գերմանիայում։ Նախագահը կրկնակի նրան կարգի հրաւիրեց։ Պատգամաւորները, բացառութեամբ 6-ի, ի թիւս որոց երեք սօցիալիստներ և մի լեհ, ցոյցով թողին դահլիճը և վերադարձան միայն այն ժամանակ, երբ Լիբկնէխտը վերջացնում էր իր ճառը։ Բօրգմանի առաջարկութիւնը մերժվեց առանց վիճաբանութիւնների։ Ձայն տուին միայն 4 սօցիալիստ և մի լեհ։

«Դրէդնօուտ» տիպի մեծ մարտանաւ «Ֆօնդէրտան» Հիւսիսային ծովում անցաւ 27,63 ծովային մղոն տարածութիւն։ (Հ. Գ.)

Պարիզ, 20 մայիսի

«Թանը» հրատարակել է այն ուղերձի բնագիրը, որ ուղղված է ֆինլանդական հարցի առիթով։ Ուղերձի տակ ստորագրել են մօտ 100 պատգամաւորներ և 50 սենատորներ սօցիալիստական և արմատական-սօցիալիստական կուսակցութիւններից։

Պատգամաւորների պալատը Բրիսօնին ընտրեց նախագահ, ձախակողմեան հանրապետական Էտիէնին և արմատական-սօցիալիստ Բէրտօյին՝ փոխ-նախագահներ։ (Հ. Գ.)

Պետերբուրգ, 20 մայիսի

Ռումինական զինուորական պատգամաւորութիւնը մեկնեց Ռումինիա։ (Հ. Գ.)

Բուդապէշտ, 20 մայիսի

Մինչև կէսօրվայ ժամը 3-ը 413 շրջաններից ընտրութիւնները կատարվեցին 346-ում. կառավարական կուսակցութիւնը ստացաւ 220 մանդատներ և ունի աբսօլիւտ մեծամասնութիւն։ Յաղթանակը պատկանում է պրեմիէր Խեդերվարիին։ Առանձնապէս խիստ պարտութիւն կրեցին կղերական-ժողովրդական և ոչ-ունգարական ազգային կուսակցութիւնները։ Սերբերի, սլօվակների և ռումինների պարագլուխները սևացան։ Իւստի կուսակցութեան մամուլը գանգատվում է, որ կառավարութիւնը բռնութիւն է գործադրում ընտրութիւնների ժամանակ։ Արիւնհեղութիւնն այս տարի աւելի պակաս էր, քան անցեալ տարի։ Սպանվեցին չորս մարդ։ (Հ. Գ.)

Բագու, 20 մայիսի

Երկու տեղացիներ «մաուզէր» ատրճանակով սպանեցին Մուսա-Նաղիևի նաւթահանքերի կառավարիչ Թալիշխանովին։ Հետապնդման ժամանակ չարագործներից մինը սպանվեց, միւսը փախաւ։ (Հ. Գ.)

ԹԻՒՐՔԻԱՅԻ ՇՈՒՐՋԸ

Կ. Պոլիս, 20 մայիսի

Զինուորական մինիստրը հեռագրում է Բ. Դրան, որ Դիակօվօն զօրքերը գրաւեցին առանց մի անգամ իսկ կրակ բանալու։ (Հ. Գ.)

Սալօնիկ, 20 մայիսի

Ի նկատի ունենալով, որ ապստամբների հրոսակախմբեր երևացին Դիակօվօյի շրջակայքում, թիւրքաց զօրամասը, որ գրաւել էր քաղաքը, վերադարձաւ Բախովիչի, ուր կենտրոնացած են գլխաւոր ույժերը։ Շուտով սպասվում է ընդհանուր յարձակումն զինուորական մինիստրի անձնական հրամանատարութեամբ։ (Հ. Գ.)

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ ԴՊՐՈՑԻ ՀՈԳԱԲԱՐՁԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ

Անցեալ անգամ մենք առաջ բերինք վերստուգող յանձնաժողովի քննութեան արդիւնքը, որ պարզ ցոյց տուեց, թէ տնտեսական-ֆինանսական կողմից հոգաբարձութեան գործունէութիւնը արատաւոր և անարդիւն է եղել։

Մի քիչ յետոյ մենք կանենք մեր նկատողութիւնները, բայց առ այժմ մի քանի խօսք այն վայնասունի մասին, որ «Հօրիզօն» թերթի մէջ բարձրացրել են Թայֆայականներ, որոնք Գ. Խ.-ների բերանով ինսուինուացիաներ և քսութիւններ առաջ բերելով՝ ուզում են համոզել հայ հասարակութիւնը, թէ ներկայ հոգաբարձութիւնը երկնքից աստղեր է վայր բերել, անհագին ծառայութիւններ է մատուցել, երբէք Թայֆայական չէ եղել, ոչ էլ կուսակցական և «գիշատիչ գայլեր» չէ հանդիսացել։

Ամեն մի պայքար, ամեն մի պրօպագանդա մղելիս պէտք է ամենից առաջ բարեխիղճ լինել, չզլացել, չը յեղաշրջել փաստերը և խօսել փաստերով, ապացոյցներով։

Այն խմբակը, որ այսօր հանդէս է եկել ի պաշտպանութիւն վերջին չորս տարվայ հոգաբարձութեան գործունէութեան, դիմում է մի ժանգոտած զէնքի, որին, սովորաբար, դիմում են նեղն ընկած ամբաստանեալները, երբ նրանց մեղադրում են որոշ յանցանքների մէջ, այն է՝ իրանք էլ մեղադրում են ձեզ այն բանի մէջ, որի մէջ դուք մեղադրել էք նրանց։

Արարած-աշխարհին յայտնի է, որ Ներսիսեան դպրոցը 4 տարի առաջ, այն է 1906 թ., ընկաւ Թայֆայականների ձեռքը։ Իրանք Թայֆայականները ոչ միայն չէին քաշվում, այլ և մեծ պարծանքով հրատարակելով ընտրված հոգաբարձուների անունները՝ պարծենում էին, թէ «մեր կուսակցութիւնը տարաւ փառաւոր յաղթանակ»։ Նա այն ամեն ապօրինութիւնները, սխալները, զեղծումները, որոնք գործվեցին Ներսիսեան դպրոցում, բարոյական և մտաւոր այն սնանկութիւնը, որ առաջ եկաւ այդ դպրոցում և որի մասին խօսեցինք մեր նախորդ յօդուածներում, այդ ամենը վերաբերում է հոգաբարձութեան այն շրջանին, գլխաւորապէս առաջին 2 տարվան, երբ դպրոցին ուղղութիւն էին տալիս հանրածանօթ Թայֆայականները։ Եւ ահա Գ. Խ.-ներ դիտմամբ անուշադրութեան տալով այդ հանգամանքը և կամենալով որոշ տրամադրութիւն ստեղծել ընթերցողների մէջ, ասում են թէ մի՞թէ «գիշատիչ գայլեր» են Յ. Խունունցը, Ալ. Խատիսեանը, Լ. Տիգրանեանը, բժ. Իգիթեանը, Ն. Կաճկաճեանը և այլք, որոնք այժմ հոգաբարձուներ են։ Նախ՝ այստեղ անձնաւորութեան խնդիր չը կայ. երկրորդ՝ ով ուշադրութեամբ և ոչ կանխակալ մտքով կարդացել է մեր յօդուածները, նա համոզվել է, որ մեր բոլոր ասածները գրեթէ բացառապէս վերաբերում են առաջին երկու տարվայ շրջանին, երբ Ներսիսեան դպրոցում տիրող ոգին, ուղղութիւնը, ամբողջ նեխված մթնոլորտը Թայֆայական էր։ Հետևաբար, ամենևին հարկ չը կար Գ. Խ.-ի կողմից դիմել զանազան ինսինուացիաների, որպէս թէ մենք բացառապէս այդ անձանց ի նկատի ունենք։ Մենք մեր անցեալ յօդուածում նոյն իսկ յայտնել ենք մեր ուրախութիւնը, որ վերջին ժամանակներս Ներսիսեան դպրոցի նեխված մթնոլորտը սկսել է մաքրվել և աշակերտութիւնն այլ ևս այն պատկերը չէ ներկայացնում, ինչ որ երկու երեք տարի առաջ։ Վերջապէս, եթէ տրվում են Յ. Խունունցի, Լ. Տիգրանեանի և Ալ. Խատիսեանի անունները, ինչո՞ւ չէք դնում և այն անձանց անունները, որոնց Թայֆայական լինելը դուք չէք համարձակվի ուրանալ և որոնց շնորհիւ հէնց Ներսիսեան դպրոցը ենթարկվել էր տնտեսական, մտաւոր և բարոյական քայքայման։

Երկրորդ աճպարարային տակտիկան, որ «Հօրիզօնի» խմբակը գործում է, այն է, որ առաջադիմական բանակին է մեղադրում Թայֆայականութեան մէջ և ասում, թէ առաջադիմականները կամենում են իրանք ընտրվել, որպէսզի իրանց մարդկանց մտցնեն և տեղ ու պաշտօն տան։ Թող խօսեն այժմ փաստերը, թէ ով է ձգտել «իր մարդկանց տեղ և պաշտօն տալ»։

Սրանից տասնհինգ տարի՝ առաջ, երբ Ներսիսեան դպրոցի ղեկն անցաւ առաջադիմականների (մշակականների) ձեռքը, հոգաբարձութիւնը չը հեռացրեց դպրոցից ուսուցչական խմբից ոչ ոքի, չը նայելով որ այդ խումբը պատկանում էր հակառակ, պահպանողական կուսակցութեան։ Այս՝ մէկ փաստ։ Երկրորդ փաստ. երբ անցեալ տարի Յովնանեան դպրոցի ղեկն անցաւ առաջադիմականներին, նոր հոգաբարձութիւնը դարձեալ ոչ ոքի չը հեռացրեց դպրոցից։

Բայց տեսնենք ինչպէս վարվեցին դաշնակցականները։ Հազիւ նրանք ընտրվեցին հոգաբարձուներ, որ անմիջապէս աշխատեցին բոլոր իրանց մարդկանց տեղաւորել չաղ-չաղ ռոճիկներով և առանց վերահասու լինելու դպրոցի նիւթական դրութեան, առանց աշխատելու աւելացնել դպրոցի եկամուտները՝ նրանք բացին երկու նոր բաժանմունքներ՝ մէկը Սօլօլակում, միւսը՝ Հալաբարում, որոնց պահպանութիւնը երկու տարվայ ընթացքում դպրոցի դրամարկղի վրա նստեց մօտ 50,000 ր.։ Եւ որովհետև այդպիսի ահագին ծախք ծածկելու համար չը կային նոր եկամուտներ, ուստի փառաւորապէս ծախսեցին անձեռնմխելի գումարներից։

Իսկ երբ Յովնանեան դպրոցն իրանց ձեռքն ընկաւ, այդտեղ այլ ևս չափ ու սահման չը ճանաչեցին, և տեսուչ Լևոն Սարգսեանին ու գրեթէ ամբողջ ուսուցչական խումբը հեռացրին, ցինիկաբար յայտարարելով թէ «չենք կարող ընդունել այնպիսի անձանց, որոնց հետ տարբերվում ենք մեր կուսակցական գաղափարներով»։

Ուրեմն ասել, թէ առաջադիմականները կամենում են տապալել Թայֆայականներին, որպէսզի իրանք անցնելով նրանց տեղ իրանց մարդկանց տեղ տան, միանգամայն անհիմն է, այլ այդ փաստը միանգամայն պէտք է վերագրել իրանց Թայֆայականներին։

Պէտք է մտանացոյց անենք և մի այլ տգեղ մանեօվրի վրա։ Խմբակը դիտմամբ ոչ մի խօսք չէ ասում վերաստուգող յանձնաժողովի զեկուցման մասին, որովհետև իրան ձեռնտու չէ այդ զեկուցումը։ Օրինաւոր, բարեխիղճ

քննադատը առաջ կը բերէր վերաստուգող յանձնաժողովի զեկուցումը և ապա կաշխատէր հերքել, եթէ կարող է։ Բայց որովհետև հերքել անկարելի է, ուստի Գ. Խ.-ները լաւ են համարում աւելի ինսինուացիաներով պարապել, քան փաստեր բերել։

Այժմ մի քանի նկատողութիւններ և ապա եզրակացութիւն։

Հրատարակված հաշւից երևում է, որ դըպրոցն ունի կալուածների կառավարիչ տարեկան 1800 ր. ռոճիկով և կալուածները բերում են տարեկան մօտ 60,000 ր. եկամուտ։ Զանազան հարկեր պէտք է վճարել տարեկան 6—7000 րուբլի։ Բայց իրականութեան մէջ ինչ ենք տեսնում. կայ կառավարիչ, կայ ահագին եկամուտ, բայց հոգ չեն տանում իր ժամանակին վճարել 6—7000 ր. հարկերը և ստիպված են լինում վճարել տուգանք 500 րուբլի։ Չէ՞ որ 500 ր. գումարով կարելի էր օգնել գոնէ 50 չքաւոր աշակերտների։

Եթէ դպրոցը չունի բաւականաչափ եկամուտ, ինչու՞ չը կրճատել ծախքերը, որպէս զի 24,000 ր. դեֆիցիտ չը լինի։

Միայն վերջին երկու տարվայ ընթացքում դպրոցը ունեցել է մօտ 50,000 ր. դեֆիցիտ, այն է 1908/9 ուսումն. տարին 23,823 րուբլի և 1909/10 թ. 19,681 րուբլի և 3101 ր.։ Երկու տարվայ մէջ մօտ 50,000 ր. դեֆիցիտ. դա մի՞թէ փառաւոր և արդիւնաւէտ գործունէութեան ապացոյց է։ Եւ միայն Գ. Խ.-ները կարող են այդպիսի աչք ծակող փաստերն ուրանալ և մի գլուխ ներբողներ կարդալ։

Բայց հասարակութիւնն ունի իր դատողութիւնը և խիղճը. վիտէ կշռադատել և ականատես է եղածներին։ Նրան այլ ևս մոլորեցնել չէ կարելի։

Ինչ վերաբերում է այն առարկութեան, որ իբր թէ շնորհիւ ներկայ հոգաբարձութեան է նոր դպրոցի շէնքը գլուխ եկել, դա ևս մի հնարովի և ուսուցիկ գովասանութիւն է։ Մանթաշեանի խոշոր նուիրատուութեան գործում, եթէ կայ մինը, որ ներգործական դեր է ունեցել, յամենայն դէպս դա՝ ներկայ հոգաբարձութիւնը չէ։

Հ. Ա.

ՀԱՅ ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆԱՅՆԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Հինգշաբթի, մայիսի 20-ին, կայացաւ Թիֆլիսի Հայ Գիւղատնտ. և Տնայնագ. Ընկ. ընդհանուր ժողովը 40 հոգու ներկայութեամբ։

Նախագահ Ա. Քալանթարը զեկուցեց հետևեալ խնդիրների մասին.

1) Ընկերութեան վարչութեան չորս անդամ—նախագահ Ա. Քալանթար, փոխ-նախագահ Ա. Փիրալեան, գանձապահ Ա. Աթանասեան և անդամ Յ. Մելիք-Բախտամեան—կայացնելով խորհրդակցական նիստ հանգուցեալ Դաւթեանի ժառանգների, նաև իրաւաբան Ս. Յարութիւնեանի հետ՝ եկան այն եզրակացութեան, որ նպատակայարմար կը լինի բանալ Դաւթեանի կտակով թողած գումարի հաշւով Ղազախի գաւառում մի կենտրոնական փորձնական դաշտ, որի հետ կապված կը լինեն բազմաթիւ ցուցադաշտեր։ Գործը ղեկավարելու համար կընտրուի մի յանձնաժողով, որի կազմութեան մէջ կը մտնեն երեք ներկայացուցիչ Հայ Գիւղատնտ. և Տնայն. Ընկերութեան կողմից, մի ներկայացուցիչ Դաւթեանի ժառանգներից, մէկը Հ. Հ. Բարեգ. Ընկ. կողմից, մի երկու անձ՝ տեղական ազգաբնակութեան կողմից։ Փորձադաշտի շինութիւնների և գործիքների վրա կը ծախսվի մինչև 12—15,000 ր., մնացած գումարը կը մնայ անձեռնմխելի, իսկ սրա տոկոսը իւրաքանչիւր տարի կը գործադրվի ընթացիկ ծախքերի համար։

2) Ընկերութեան վարչութիւնը բանակցութեան մէջ է մտել Ալէքսանդրապօլի քաղաքային ինքնավարութեան հետ փորձադաշտ կազմելու համար քաղաքային հողերի վրա։ Մեր Ընկերութիւնն ունի Ալէքսանդրապօլում նորաբաց մի՝ ճիւղ, որի հետ սերտ գործակցութեամբ պէտք է կազմակերպել փորձադաշտի տնտեսութիւնը։ Բանակցութիւնները դեռ չեն լրացած և ծրագիրը իր ամբողջութեամբ դեռ չէ մշակված։ Վարչութիւնը այդ կանխի առաջիկայում և կը ներկայացնէ ընդհանուր ժողովին։

3) Շիրակի մի մասում երևեցած դաշտային առնէտների մասին մենք ունենք այժմ աւելի պարզ գաղափար։ Մենք բերել տուինք նրանցից նմուշները և ուղարկեցինք Սատունինին հետազօտելու։ Նա գտաւ, որ դա «սուսլիկ» կոչված կրծողն է (Citellum Schmidti)։ Դրա հետ կռւելու միջոցները տարբերվում են այն միջոցներից, որոնք գործադրվում են հասարակ դաշտամկների վերաբերութեամբ։ Գիւղատնտեսական գրականութեան մէջ յիշատակված է ներկայ դէպքի համար ծծմբային ածխածին (сѣрнистый углеродъ) ազդեցութիւնը, որը պէտք է փորձել։

4) Վանեցի մի քանի պարոններ դիմեցին ինձ՝ տալու նրանց տեղեկութիւն սերզատի գործադրութեան մասին։ Նրանցից մէկը՝ Աւետիք Գուլեան երէկ գնեց մի սերզատ և այս օրերս կուղարկէ Վան. ինքն էլ շուտով կը գնայ և Վարագի յօբելեանի օրը կը նուիրէ վանքին։ Այդ առիթով այսօր ի ցոյց ենք դրել սերզատներ և կոչավինք դէպքից ծանօթացնելու հետաքրքրվողներին սերզատի գործողութեան հետ։

5) Աչքի առաջ ունենալով, որ Թիֆլիսի պետական բանկի բաժանմունքը վերածվում է կոնտորայի և որ նրա գործառնութիւնների ծաւալը ընդարձակվում է և ինքնուրոյն զարգացում ստանում, մեր վարչութիւնը զեկուցանում է, որ բարւոք է ողջունել այդ բարեփոխութիւնը կոնտորայի՝ առաջիկայ բացման օրը։

Ընդհանուր ժողովը քննութեան ենթարկեց այդ բոլոր զեկուցումները և յայտնեց իր համակրութիւնը, յանձնելով վարչութեան վերջացնել փորձադաշտերի կազմակերպութեան վերաբերութեամբ սկսված բանակցութիւնները, ինքնուրոյն նախաձեռնութեամբ մի քանի փորձեր անել առնէտների ոչնչացման համար, գործադրելով ծծմբային ածխածին և ուրիշ միջոցներ, մասնակցել պետական բանկի կոնտորայի բացման յանձին նախագահի, աջակցել վանեցիներին՝ ինչով կարող կը լինի ընկերութիւնը։

Ա. Աթանասեան կարդաց զեկուցում իր ճանապարհորդութեան մասին, որ կատարել էր դէպի Ղազախի Քարվանսարա գիւղը. նա նկարագրեց իր արած փորձերը ծանօթացնելու գիւղացիներին Վերմօրելի սըրսկիչ գործիքի հետ։ Նա տուեց տեղեկութիւններ տեղական այգեգործութեան վիճակի մասին և նկարագրեց իր նկատած հիւանդութիւնները։

Ա. Քալանթար կարդաց մի համառօտ դասախօսութիւն սերզատ մեքենայի մասին և գործնականապէս ծանօթացրեց ժողովականներին և յատկապէս վանեցիներին մեքենայի ներքին կազմի հետ։

Դրանով վերջացաւ նիստը։

ԳԾԵՐ, ՆԵՐԿԵՐ

XXI

Հայ թատրոնի եզը շարժվեց։

Եւ շարժեց նրան հայ դերասանը։

Այդ հայ թատրոնի Պետրոս Ամիրեանցին, հայ թատրոնի դարվիշը։

Ոչ, եզը չը շարժվեց, չը գնաց. նա ստացաւ ուժգին հարուած, տատանվեց, օրօրվեց, ընկաւ, չոգեց առաջին ոտների վրա և, ինչպէս կատաղած ցլեր, յարձակվեց, առաջ անցաւ, վազեց, կոտոշելով սրան նրան, բայց ահա առաջ անցաւ հայ տորէադորները, սփռեցին, ցոյց տուին նրան ծածանվող սև կտորը։ Եզը խոտնից, վախեցաւ, յետ-յետ գնաց, տեղի տուեց տորէադորներին։

Բայց ահա կատաղած առաջ անցաւ հայ բեմի Գողիաթը և, ինչպէս Օտտելլօ, գոռաց.

«Դադարեցէք, եթէ կեա՛քը թանգ արժէ ձեզ»։

— Այս կողմը։

— Поворотъ.

Դա կոչ էր, դա դատավճիռ էր, դա հայ բեմի գէլիօտինան էր։

— Թաղեցէք հայ բեմը,—գոռում էր նա,—խորը խրեցէք, բարձր, բարձր ծածկեցէք։

Ուրիշ ճանապարհ չը կայ։

Եւ գերեզմանափորները շարժվեցին, բահերը, բրիչները ձեռքները առած՝ փորեցին, փորփրեցին։

Եւ բարձրացաւ մի հսկայ բլուր-գերեզման։

Եւ սաւառնեց Համլէտի ստուերը գագաթին և արտասանեց՝

«Լինել, չը լինել»։

XXII

Այսպէս ասաց Հ. Դր. Ընկերութեան ժողովին Աբէլեանը։

Մենք սոսկացինք, ահաբեկվեցինք։

Ի՞նչպէս. գերեզման իջեցնել, թաղել այն, ինչ կէս դար հայը սիրել է, փայփայել է, գուրգուրացել է։

Գերեզման իջեցնել և «Շուշանիկին» և «Արշակ Բ-ին»։

Կը բողոքեն գերեզմանից հայ բեմի ռակորները։

Կը բարձրանայ Ագամեմնոնի ստուերը և մասը թօթվելով կասի՝

— Հեռո՜ւ, Աբէլեան։

Բայց նոր Գողիաթը կանգնած է և հզօր ձայնով գոչում է.

— Սրջեցէք, խորտակեցէք, եթէ ուզում էք ունենալ հայ բեմ։

Նա՝ բեմը չի մեռնի, և կը ստեղծվի նոր, վերաստեղծված բեմ, և կը մնան—Թանգագին, Նուիրական և՝ «Շուշանիկ», և «Արշակ Բ.»։

Գեղեցիկ տրադիցիա հայ զգացմունքի, հայ բեմի առաջին խանձարուրով պատած օրօրվող քայլերին։

Եւ Նուիրական են մեզ համար անցեալի ստուերները։

Նրանք գնացին, սուրբ է նրանց երթը։

Նրանց ուսերի վրա և նրանց գերեզմանների վրա բարձրացել են հայ բեմի սիւները։

Բայց գալիս է հայ բեմի Գողիաթը։

Ճանապարհ բացեք առաջը։ Գալիս է ցուպը Չլապինդ ձեռքերին։

Եւ կը հարուածէ նա մեր եզը, անխնայ, անօրինակ, և կը շարժի նա մեր թատրոնի եզը և հզօր ձայնով կասի՝

— Այս կողմը։

Եւ եզը պիտի գնայ։

Ուրիշ ճանապարհ չը կայ։

Նա կը գնայ։

XXIII

Աբէլեանը առաջարկում է.

Տուէք մեզ միջոցներ կազմելու լաւագոյն, ընտիր խումբ մեր ունեցած ույժերից և պատրաստելու միայն տասը պիէսա։

Խաղալ Թիֆլիսում մի ամիս և ապա գնալ խմբով գաւառները։

Եւ մենք կարող ենք վերցնել մարկաներով 75%, 100%, մինչև անգամ կը գանք և, շատ կարելի է, կը վերադարձնենք ձեզ ձեր տուած 3000 ր. նպաստը և կասենք՝

— Վերցրէք, այդ փողերը մեզ տուեց մեր ժողովուրդը։

Դա նշանաւոր խօսքեր են, դա պատգամ էր, որ Աբէլեանի բերանով գալիս է ժողովրդից։

Նա, ով հաւատում է ժողովրդի հզօր աջակցութեան, համակրութեան, նա չի կորչի։

Նա, ով տանում է ժողովրդի մէջը խոշոր, արժէքաւոր աշխատանք, գործ, նա քաղցած, չը վարձատրված չի մնայ։

Եւ թող հաւատայ հայ դերասանը, որ եթէ նա տայ աշխատանք, քրտինքով աշխատանք, և ոչ կապիկը և նրա կոճղը, և տայ գիտութիւն, իսկական, ճշմարիտ գիտութիւն՝—նա ծակծկված վերարկուով կը գնայ հայ ժողովրդի գիրկը և կը վերադառնայ á la parisien.

Шапку на бокрень, рубашку на распашку.

Եթէ հայ հասարակութիւնը չէ գնում թատրոն, նա չէ գնում, որովհետև այնտեղ «Ուրիէլ Ակօստայի» տեղ արլեքինն է, «Համլէտի» տեղ Պլըպուղին։

Ծաղը է դա. դա բեմ չէ։

Ծանակ է դա. դա գեղարուեստ չէ։

Բայց ո՞վ է յանցաւոր, կասեն ինձ, բերէք այստեղ, պատռենք նրա օձիքը, ջարդենք գլուխը։

Ոչ, յանցաւոր չը կայ. հանգստացիր, ընթերցող։

Յանցաւոր չը կայ, յանցաւոր է մեր կեանքը, մեր կուլտուրան։

Այս կողմը։

«Դէպի աշխատանք»—կոչում է ձեզ հայ տաղանդը։

Հետևեցէք նրան։

XIV

Հայ դերասանին բաղդը ժպտում է, ժըպտալ է սկսել և հայ ուսուցչին։

Գոնէ նրանց մասին մտածող կայ, գոնէ զգում են, որ առանց նրանց եօլա գնալ անկարելի է, այսպէս թէ այնպէս պէտք է ապահովել, պէտք է հոգալ նրանց մասին, եթէ չենք ցանկանում, որ մեր խրճիթի վերջին սիւներն էլ փլվեն, արջվեն։

Բայց հայ գրողի մասին ո՞վ է մտածողը։

Նրան շահագործում են, զրնում են այնպէս, ինչպէս չէ զրնել, շահագործել վերջին վաշխառուն, վերջին կուլակը։

Հայ գրողը մի գրաստ է, որ ընկած է գայլերի ձեռքը. հայ գրողը մի թեր կոտրած թռչուն է, որին փետրում, բմբլում են ամենաանխիղճ, ամենաանողոք կերպով։

Հայ գրողը հայ ժողովրդի ապօրինի զաւակն է, որի գոյութեան հետ դեռ չեն կարող հաշտվել։

Ամենաաչող դէպքում, երբ նա ուժասպառ, կիսամեռ հիւանդ, երբ ապրելու ոչ ույժ և ոչ հաւատ կայ, նրա բերանը մի պատառ ձըգում են և ասում.

— Կարող ես, եթէ կարող ես ապրել, այլ ևս մի քանի տարի քարշ տալ քո գոյութիւնը։

Կարդացէ՞ք. Ալ. Ծատուրեանը իր 25 տարվայ գործունէութեան ընթացքում 16 ր. 16 կ. հօնօրար է ստացել։

Վերջին ծոյլ, անպէտք աղբատը այդքան տարվայ ընթացքում աւելի շատ կը ստանայ միայն մի քանի խօսքով՝

— Աղա ջան, մի կոպէկ տաս։

Իսկ հատորներ գրել և սրտի «հատորներ» տալ ո՞ւմ համար։

Քեզ, ամբոխդ, հայ ամբոխդ, որ այդպէս գիտես գնահատել հայ միտքը, հայ ստեղծագործութիւնը։

Եւ ո՞րտեղից, երբ մի հատ գիրքը, լրագիրը մի ամբողջ գիւղ, քաղաք է կարդում։

Մի մանէթ տալ մի գրքի։ Նա այդ մանէթը մանէթի վրա կը դնի, որ երկու մանէթ դառնայ։

Կամ կը տանի կախարդ-ջադուկի մօտ, որ լուսին կտրի, գայլի շարական կարդայ իր գլխին։

Երգիր, հայ երգիչ, երգիր. քո ձայնը կը լսեն սոսափող տերևները և կարկաչող առուակը, բայց նա չի հասնի հայ ժողովրդի ականջին։

Մանէթը կը դնի մանէթի վրա, որ երկու մանէթ լինի։

XXV

Բայց ինձ հետաքրքրում է և մի այլ երևոյթ։

Հետաքրքրական է դէպի հայ գրողը վերաբերմունքը։

Նոյն Հայ Դրամ. Ընկ. ժողովին, ուր մեր բեմի եզը շարժվեց հայ դերասանի ձեռքով և մի անգամ ևս նալվեց հայ հարուստի ձեռքով՝—նալը կպաւ եզան ոտին, ինչպէս ասում են вплотную, բայց աւելի вплотную կպաւ դա մեր սրտերին։

Պէտք էր տեսնել ուրախութիւնը, հրճուանքը և «բուռն» ծափահարութիւնը, որով վարձատրվեց հայ հարուստը իր նալի համար։

Նոյն խսկ լսվեցին խորը հառաչներ.

— Օ՜հ, ծ՜հ, վերջապէս թեթևացանք։

Եւ այդ բարեգործութիւնը լսվեց, ընդունվեց հրճուանքով, հսկայական ուրախութեամբ։

Հայ բեմը բաղդաւորված էր։

Բայց երբ միւս անկիւնից բարձրացաւ նիհար՝ ինչպէս ինքը մահը, և վտիտ՝ ինչպէս Փարաւոնի կովը՝ հայ գրողի ձայնը և ասաց խեղդված, բայց բողոքող շեշտով՝

— Ո՞ւր է հայ բեմը։ Ո՞ւր է հայ թատրոնը։

Բարձրացաւ մի չչուկ, ծիծաղ, քմծիծաղ և ծաղրական հայեացքների տարափը խիտ ու թուխպ ամպերի նման շրջապատեց սպիներով ծածկված հայ գրողի՝ մարտիկի գլուխը։

Բայց հայ գրողի ձայնն անողոք էր, շարունակում էր բողոքել։

Նա բողոքում էր հայ գրողի, հայ դրամատուրգի անօգնական վիճակի մասին, նա ասում էր, որ գրում ես պիէսա, ներկայացնում ես քո հոգու, մտքի արդիւնքը հայ բեմին, և ահա գիշատիչ անգղների նման թափվելով քո սիրած, փայփայած զաւակի վրա՝ պատառ-պատառ են անում։

—

Հայ գրողը վերցրեց իր գզլտված, գըզգզված «հայ միտքը», խնամոտ ձեռքերով փաթաթեց ցնցոտիների մէջ և աչքերից հեռու, արագ, զաղտագողի հրեց, ձգեց իր ծոցը։

Ջերմացրեց, գուրգուրաց, ինչպէս մայրը իր ստինքով իր մանկան, և հեռացաւ։

Հայ միտքը, հայ ստեղծագործութիւնը փախչում էր մեզանից։

Կարտասվենք, կողբանք։

Յակովբ Գենջեան

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Ղալաչա, 17 մայիսի

Հիմա էլ անձրևների սեզոնն է սկսվել, ամեն օր անձրև է գալիս։ Մեռած բուսականութիւնը վերակենդանացաւ, գութանները լծվեցին ցել անելու համար։ Սարսափելի հեղեղներ են լինում, թէև առանց մարդկային զոհերի։ Գալիս է նաև կարկուտ, որը մի քանի տեղ զգալի վնասներ հասցրեց գիւղացիներին։ Կարկուտը վնասել է Ղալաչա գիւղի արտերի մի մասին և խաղողի այգիների կէս մասը, համարեա, ոչնչացրել է։ Դժոխային տրաքտրաքոց են արձակում ամպերը, որը վերջանում է կայծակի վայր ընկնելով։ Կայծակը Բաղանիս գիւղի սարում մի երիտասարդի գլխի փափախը մաս-մաս է արել, ծոծրակի մա-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԱՆՀԱՒԱՏԱՐԻՄ ԿԻՆԸ

(Ֆրանսիական կեանքից)

—

Պարիզի Դելամբր կոչված փողոցում մի հոյակապ տուն կար, որն ահագին փեթակի նման ամբողջովին, վերից մինչև վար, լիքն էր աշխատաւոր մարդկանցով։ Վեց ամիս կը լինէր, ինչ որ այդ տան փոքրիկ սենեակներից մէկում բնակութիւն էր հաստատել Տօնի Ռօբէկ անունով մէկը, որը գրաշարի պաշտօն էր կատարում տպարանում։ Բոլոր դրացի կիները նրան համարում էին այրի, բայց դեռ երիտասարդ հասակում, որովհետև իր որդին, որի հետ ապրում էր միայնակ, հազիւ վեց տարեկան լինէր։ Տղան միշտ մաքուր լուացված ու հագնված էր լինում, կարծես տակաւին մօր խնամատարութեան ներքոյ լինէր։

Չը նայելով որ դրացիներն ասում էին, թէ անշուշտ նոր է Ռօբէկը այրիացել, բայց երբէք նրանց չէր պատահել տեսնել նրան ու իր որդուն սգի նշան կրելիս, որի վրա հիմնվելով կարելի լինէր ասել, թէ տիկին Ռօբէկը նոր է մեռել։

Ամեն օր, առաւօտեան վաղ, Տօնին գնում էր իր տպարանը, որը գտնվում էր Լատինական թաղում։ Նա վերցնում էր ձեռքերի վրա դեռ ևս քնած երեխային և տանում էր հէնց ճանապարհի վրա գտնվող ապաստարանը, որտեղ կարելի էր երեխաներին ամբողջ օրով թողնել ապաստարանի դայեակների վերահսկողութեան ներքոյ։ Աշխատելու տեղից տուն վերադառնալիս՝ նա նորից գնում էր ապաստարան և, առնելով իր հետ տղային, ուղևորվում էր դէպի խանութները՝ ուտեստեղէն առնելու։ Հայրը որդու ձեռքից բռնած առաջնորդում էր նրան, իսկ տղան տանում էր կողովիկը, որի մէջ տեղաւորում էին միսը, բանջարեղէնը և այն ամենը, ինչ որ հարկաւոր էր ընթրիքին։ Տուն հասնելով՝ նրանք փակվում էին իրանց սենեակում և այլևս ոչ մի տեղ չէին հեռանում մինչև հետևեալ առաւօտ։

Ծանօթները տեսնելով խեղճ հօրը՝ ցաւում էին նրա վրա և ասում.

— Նա հօ դեռ էլի այնպէս ծեր չէ. հազիւ 40 տարեկան լինի. բայց դէմքը, տեսէք, որքան գունատ է ու թախծալից, և մօրուքը ինչպէս ալեխառն է, իսկ աչքերն ինչքան տխուր են։

Գթասիրտ հարևանուհիները խղճահարվելով՝ նրա ետևից այսպէս էին խօսում.

— Այսպիսի մարդը պէտք է անպատճառ նորից ամուսնանայ. և ինչ հրաշալի պարոն է... երբէք չէ արբում։ Ճշմարիտ, նա հեշտութեամբ կարող էր գտնել մի լաւ աղջիկ, որը թէ իրան կարող էր լաւ պահպանել և թէ փոքրիկ երեխայի վրա խնամք տանել։ Բայց դուք նկատե՞լ էք, թէ տղան ինչպէս միշտ մաքուր է հագնված լինում։ Զգեստների վրա մի ծակուածք, մի փոքր կեղտ չէք տեսնի։ Ամեն բանից երևում է, որ օրինակելի տղամարդ է. օրական էլ տասն ֆրանկ է աշխատում։

Շատերն այն մեծ տան բնակիչներից, որտեղ նա ապրում էր, ցանկանում էին նրա հետ ծանօթանալ։ Առհասարակ երբ մարդիկ կողք-կողքի են ապրում, մի միջնորմով, որտեղ դռները շատ անգամ չեն էլ փակվում, ծանօթութիւն հաստատելը հեշտ է. բայց Տօնի Ռօբէկի հետ համանման ծանօթութիւն սկսելը մի տեսակ դժուարութիւն էր ներկայացնում։ Նա այնպէս զաղտագողի կերպով էր նայում, որ մարդիկ նրանից մի տեսակ քաշվում, վախենում էին, թէև նա ամեն անգամ պատահելիս՝ քաղաքավարութեամբ ողջունում էր։

Հայր ու որդի ամեն կիրակի՝ նոր արծաթազրամի պէս փայլուն, մաքուր շորեր հագած՝ գնում էին որևէ տեղ զբօսանքի։ Նրանց կարելի էր տեսնել թանգարաններում, բուսաբանական այգում. պատահում էր երբեմն, որ ճաշից առաջ, ժամը 4-ին, նրանց հանդիպում էինք իրանց թաղի փոքրիկ սրճատանը։ Ռօբէկն այստեղ թոյլ էր տալիս իրան շաբաթը մի անգամ կեր ու խում անել. նա այնտեղ մի փոքրիկ բաժակով գինի էր խմում միայն, իսկ փոքրիկ որդին կաշխայ բաղկաթոռի վրա նստած՝ նայում էր ամսագրերների միջի պատկերներին։

— Ո՛չ, տիկիններ,—ասաց մի անգամ այն տան դռնապանի բարեսիրտ կինը իր հարևաններին.—ո՛չ, այդ այրի մարդուն անկարելի է երկրորդ անգամ ամուսնացնել։ Անցեալ օրը ես Մօնպառնասի գերեզմանոցն էի գնացել, տեսնեմ նա էլ գալիս է իր տղայի հետ միասին մի այնպիսի խըղճալի դրութեան մէջ, որ ասել չէ կարելի։ Անշուշտ այնտեղ թաղված է նրա կինը։ Խեղճը երևի հանգուցեալին սաստուածացրել էր։ Հազուագիւտ է այդ տեսակ սէրը, բայց, տեսէք, պատահում է։ Անմխիթար է ուրեմն խեղճը։

Աւա՜ղ, այդ ճշմարիտ էր։ Տօնին, այո, սաստիկ սիրում էր իր կնոջը և ո՛չ մի բանով չէր կարող մխիթարվել նրան կորցնելու պատճառով։ Բայց նա այրի չէր։

—

Պարզ և տխրալի էր Տօնիի պատմութիւնը։

Նա միշտ էլ վերին աստիճանի բարեխիղճ աշխատաւոր է եղել, թէև ոչ առանձնապէս աչքի ընկնող ընդունակութեամբ, ուստի և շատ ժամանակ անցաւ, մինչև որ նա լաւ գրաշար դարձաւ և կարողացաւ կարգին դրամ վաստակել։ Այդ իսկ պատճառով էր, որ նա երեսուն տարեկան դառնալուց յետոյ միայն մտածեց կին առնել։

Նա իրան համար պիտի ընտրէր մի խոնեմ և համեստ աղջիկ, որն իրան նման տեսած լինէր չքաւորութիւն սաված բանը. բայց սէրն ընտրողութիւն անել չը գիտէ և չէ հաշվում խոհեմութեան հետ։ Տօնին պատահեց գեղեցիկ դէմքով և տասնինն տարեկան մէկ աղջկայ և գլուխը կորցրած ու անմտաբար սիրահարվեց նրա վրա. իսկ աղջիկը թէև լաւ վարքի տէր էր, բայց թեթևամիտ էր և ամենից աւելի մտածում էր զարդարանքների մասին։ Իրօք, նա ամենաէժանագին կտորներից կարված շորերի մէջ էլ կարողանում էր իբրև իշխանուհի երևալ։ Տօնին մի քիչ փող հաւաքեց և կարողացաւ մի համեստ, բայց քաղցր ընտանիք հաստատել. մինչև անգամ նրան աջողվեց հայելապատ դարանով մի պահարան ձեռք բերել, այնպէս որ նրա նազելի կինը կարող էր գլխից մինչև ոտները հայելու մէջ տեսնել իրան։ Առաջին ժամանակաշրջանը հարսանիքից յետոյ՝ կատարեալ բաղդաւորութեան մի միջոց էր նրանց համար։ Ո՜հ, ինչպէս էին նրանք սիրում միմեանց։

Նրանք տեղափոխվեցին Պօռ-Ռօյեալ բուլվարի վրա վարձած տան հինգերորդ յարկի երկու սենեակը։ Փոքրիկ պատշգամբից ամբողջ Պարիզն երևում էր։ Ամեն երեկոյ, Սէնա գետի ձախ ափին գտնվող իր տպարանում գործը վերջացնելուց յետոյ, Տօնին հագնում էր բլուզի վրա վերարկուն, որի մէջ նա կատարեալ պարոնի էր նմանում, և, անցնելով Սուրբ Հայրերի կամուրջը, սպասում էր իր երիտասարդ կնոջը, որը վերադառնում էր Սէնտ-Օնօրէ փողոցում գտնվող իր ծաղկի արհեստանոցից։ Սիրալիր կերպով իրար գրկելով՝ նրանք թևանցուկ արած գնում էին տուն, որտեղ պատրաստ սպասում էր նրանց ուրախ ընթրիքն ու տաք և ըստ ամենայնի յարմար երեկոն՝ իրանց վերնատան վրա։

Կիրակի օրերն աւելի լաւ էին անցկացնում։ Տանը միայն այնքան հաճելի էր լինում, որ սիրահարված զոյգը ոչ մի տեղ չէր հեռանում։ Ի՜նչ ուրախ ճաշկերոյթներ էին ունենում նրանք կիրակի օրերը, ամառային հրաշալի օրերում, երբ լայն բացված պատուհանից ներս էր թափանցում թարմ օդը և աչքի առաջ տարածվում էր պայծառ արեգակի ճառագայթներով ողողված լայնատարած քաղաքը։

Մինչդեռ Տօնին ծխում էր և փոքրիկ ումպերով խմում իր սուրճը, տիկինը ջրում էր պատշգամբի վրայի ծաղկամաններից ծաղիկները։ Իսկ ամուսինը նայելով նրա վրա և զմայլվելով նրա գեղեցկութիւնով՝ յանկարծ ելնում էր տեղից և, նրա ետևը թագնվելով, յանկարծ վզից համբուրում էր։

— Դէհ, բաւական է, դու էլ ինչպիսի,

զերն այրել և անզգայացնելով գետին գլորել իր ընկերով։ Գիւղացիք շուտով փոս են փորել և մէջը դրել, որտեղ բաւականին ժամանակ յետոյ կենդանացել է։ Ղալաչայի սարում հէնց որ Արսէն Տէր-Ղազարեանը ձիուց իջնում է և դեռ դագեան չը հասած կայծակն ընկնում ու ձիուն սպանում է և 4 հոգի ուշաթափվում են. Նման դէպքեր այլ տեղեր շատ են պատահում։

Մելքիսեդէկ քահ.

—

Զաքաթալա, 17 մայիսի

Այսօր հողին յանձնեցինք ռուսաց գերեզմանոցում ծերունի ատրճանաւոր Ալեքսէյ Տրաֆիմովիչ Զասլաւսկիի մարմինը։ Հանգուցեալը մօտ 40 տարի ապրելով մեր քաղաքում իր հեզ, խաղաղ, մարդասէր բնաւորութեան շնորհիւ՝ ամենքի սէրն ու յարգանքն էր վայելում։

Հանգուցեալը մի քանի տարի առաջ կաթուած էր ստացել, որին և զոհ գնաց։

Զասլավսկին մանաւանդ սիրելի էր մեզ տեղացի հայերիս։ Նրա գերեզմանի վրա դամբանական խօսեց բժ. Նիկ. Բէգալեանը, որը գրուատեց հանգուցեալի արժանիքն ու մատուցած անձնուէր ծառայութիւնները թէ գահին, թէ հայրենիքին և թէ այն հասարակութեանը, որի մէջ նա մի քանի տասնեակ տարիներ ապրեց ու գործեց։

Աստ. Բէկ-Յովսէփեան

—

Գանձակ, 17 մայիսի

Ահա չորրորդ տարին է, որ Կորինապատի դպրոցը գոյութիւն ունի, շնորհիւ Գր. Գորգեանցի ջանքերի։ Սկզբի երկու տարին դպրոցը քաղաքումն է եղել, որովհետև Կորինապատում դեռ նոր էին սկսել կանոնաւոր տների շինութիւնները և ժողովուրդը նոր էր սկսում իր բնակութեան տեղը հաստատել։ Վերջին երկու տարին դպրոցը տեղափոխվեց յիշեալ տեղը և տեղաւորեցին աշակերտներին 4 սենեակից բաղկացած մի շէնքի մէջ։

Պէտք է ասած, որ այդ դպրոցի նիւթականը սկզբից մինչև հիմա եղել է շատ աննախանձելի դրութեան մէջ, այնպէս որ ոչ մի եկամուտի աղբիւր չունի։ Միայն Կ. Հ. Բ. Ընկ. 250 ր. նպաստ տուեց անցեալ ուսումն. տարում, իսկ այս տարի նոյն Ընկ. խորհուրդը, կրճատելով նպաստը, ուղարկել է միայն 125 ր.։ Դպրոցը մինչև այսօր իր գոյութիւնը պահպանել է բացառապէս մի շարք գաղափարական մարդկանց զոհաբերութեամբ, որոնք տոգորված լինելով վառաղ սերնդի կրթական գործով՝ անխոնջ մշակի պէս. տարել են իրանց խնամքին յանձնված դպրոցը առանց որևէ անախորժութեան։ Այդ ուսումնարանի ուսուցչական խումբն իր ստանձնած պաշտօնից զատ՝ հազար ու մի տեսակ զրկանքներ կրելով կազմակերպել է աշակերտական հանդէսներ, ժողովրդ. ներկայացումներ՝ կամենալով սերտ կապերով կապել ժողովրդին դպրոցի և թատրոնի հետ։ Ցանկալի էր, որ հ. Գորգեանն իր ծխականների շրջանում արծարծէր դպրոցի նշանակութեան մասին ընդհանրապէս, իսկ նրա՝ ծխական պրօգրեսիվ տուրքի միջոցով ապահովութեան մասին մանաւորապէս։

Հրայր

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Մայիսի 20-ին, երեկոյեան ժամը 5-ին բժ. Ա. Ֆիշէրի նախագահութեամբ կայացաւ Թոքախտի դէմ մաքառող Կովկասեան. Ընկերութեան անդամների ընդհանուր ժողովը՝ Աբասթումանում Թոքախտաւորների սանատորիա հիմնելու հարցի համար։ Ընդհանուր ժողովը միաձայն ընտրութեան պատուաւոր անդամներ ընտրեց Ամենայն Հայոց Վեհափառ Կաթողիկոս Մատթէոս II Իզմիրլեանին, Նորին Կայսերական Մեծութեան Կովկասի Փոխարքայ կոմս Ի. Ի. Վորոնցով-Դաշկովին, Վրաստանի էկզարխ Իննօկէնտի արքեպիսկոպոսին, Կովկասի Փոխարքայի ամուսին կոմսուհի ստատս-դամա Ե. Ա. Վորոնցովա-Դաշկովային և Փոխարքայի քաղաքացիական մասի օգնական սենատոր Վատացիի ամուսնուն։

Թոքախտի դէմ մաքառող Կովկասեան Ընկերութիւնը իր վերջին նիստում որոշեց խնդրել կառավարութիւնից յատկացնել Աբասթումանում 32 դեսեատին հողաբաժին ապագայ սանատորիայի համար։ Երբ այդ միջնորդութիւնը կը յարգվի և ընկերութեան նպաստների ժողովարարութիւնը կը հասնի 5000 ռուբլու, կը ձեռնարկվի անմիջապէս սանատորիայի կառուցման առ այժմ 30 հիւանդների համար։ Որոշվեց միջոցներ ձեռք առնել հանգանակութեան գործը արագացնելու։

Մայիսի 19-ին Արխիպովի նախագահութեամբ կայացաւ հողաչափ մասնաժողովների և հողաբարեկարգիչ պաշտօնեաների խորհրդակցութիւնը՝ քննելու սենատոր Րէյնկէի առաջարկութիւնը, որի համաձայն հողային բարեկարգութեան աշխատանքների տեխնիկական մասը յանձնվում է դատական մարմնի հողաչափ պաշտօնեաներին։ Խորհրդակցութիւնը հաւանեց այդ առաջարկութիւնը։

Երէկ, Արեւմտեան Կովկասի գրաւման օրվայ տարելիցին, Ալէքսանդր-Նէվսկի զինուորական տաճարում կատարվեց գոհաբանական մաղթանք, որի ժամանակ Արսէնալի սարից պարպվեց 21 թնդանօթ։ Մաղթանքին ներկայ էին զինուորական և քաղաքացիական մարմինների ներկայացուցիչներ։

Համաձայն Կովկասի Փոխարքայի դիւանատան առաջարկութեան, նահանգական և շրջանային շինարարական բաժանմունքները ձեռնարկել են կազմելու նախագծեր ու նախահաշիւներ գետասվային ճանապարհների և շինարարական գործի վերաբերութեամբ՝ 1912—1914 թ. թ. գետասվոյի եւմտի նախահաշւի մէջ մտցնելու համար։

Ստացանք «Գեղարուեստ» հանդէսի № 3-ը։ Հրատարակութիւնը շքեղ է։ Նրա մասին կը խօսենք։

Վրաց ազնուականութիւնը յայտնել է, որ այժմ անկարող է տալ Կովկասի ապագայ համալսարանի համար խոստացած 10,000 ռուբլին—ազնուականութեան ներկայ նիւթական սուղ դրութեան պատճառով։

Թիֆլիսի նահանգապետը թոյլ տուեց Եկատերինա Օրլովսկայային հրատարակել Թիֆլիսում մի ամենօրեայ թերթ ռուսերէն՝ «Тифлисскій Телефонъ» անունով։

Մայիսի 27-ին Մուշտայիդում կը լինի մեծ զբօսանք յօգուտ Ժողովրդական Համալսարանի Ընկերութեան։

Այսօր Թիֆլիսի հասարակական կլուբում Ա. Մալխազովը ռեֆերատ կը կարդայ Օսկար Ուայլդի մասին։ Յետոյ կը լինի զրոյց։ Միւս շաբաթ տեղի կունենայ վերջին երեկոյթը։

Մայիսի 20-ին բանտից ազատվեց Բախիշ Իշխանեանը, որ Մետեխի բերդում բանտարկված էր ամբողջ երկու տարի և 40 օր՝ ըստ պալատի դատավճռի։

Թիֆլիսի նահանգապետի որոշմամբ հիւրանոցատէր Ասալ Րաֆի-օղլին հասցէների սեղանի կանոնները խախտելու համար ենթարկվում է 200 ռուբլի տուգանքի կամ մի ամսով բանտարկութեան։

Կիրակի, մայիսի 23-ին քաղաքային դումայի դահլիճում նշանակված է ժուռնալիստների ժողովը նոր վարչական կազմ ընտրելու համար։

Բժշկ. Ա. Բաբայեան և բժ. Բ. Աղասաբեանց տեղեկացնում են, որ կիրակի, ամսի 23-ին, երեկոյեան 8 ժամին տեղի կունենայ Գրակ.-Գեղարվեստական Սալոնում (Мадатовская ул. № 5) տեղիս հայ բժիշկների ընդհանուր ժողով, որ կը կարդացվի զեկուցում «Առողջարան» անունով հայերէն թերթի պարբերական հրատարակութեան մասին։ Խնդրում են Թիֆլիսի բոլոր համակրող հայ բժիշկներին բարեհաճել ժամանկցելու ժողովին։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

—

Մեծ-Ղարաքիլիսա, 16 մայիսի

Մայիսի 15-ին ծխ. դպրոցի դահլիճում դերասան Շահէնը, մասնակցութեամբ ուսուցչ. խմբի և տեղական սիրողների, ներկայացրեց «Դարբին» մենախօսութիւնը և «Խանում» կօմեդիան։ Մենախօսութիւնը թոյլ տպաւորութիւն գործեց հանդիսականների վրա։ «Խանում» պիէսի ներկայացումը սահուն անցաւ։ Դերակատարները բաւարար էին։ Դահլիճը կիսով չափ դատարկ էր։ Բացակայում էր հասարակութեան ունևոր մասը, որը, հաւատարիմ իր հին սովորութեան, թատրոնի տոմսակին փող տալը ոչ միայն շռայլութիւն է համարում, այլ և անմտութիւն։

Մ. Դ.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԿՈՎԿԱՍ ԵՒ ԱՅԼՈՒՐ ԳՏՆՈՒՈՂ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ

—

Վան, 8 մայիս

Հայոց հողային հարցը դեռ բաւարար լուծում չստացաւ, որովհետև գաղթական հողատէր հայեր հոծ բազմութեամբ չվերադարձան տակաւին, այլ ընդհատ-ընդհատ, փոքրաթիւ խմբերով։ Վերադարձած են իւրաքանչիւր գիւղէն հազիւ քանի մը տնեցիներ և իւրաքանչիւր տունէն 1—3 ներկայացուցիչներ, որոնցմով գիւղեր չեն կրնար վերակազմուիլ, մինչև իսկ կանոնաւոր տուներ ալ չեն կազմուած, հետևաբար երկրագործական աշխատութեանց վերսկսումն ալ կարելի չէ եղած։ Այս պարագային կառավարութիւնը չէ յօժարած և չպիտի յօժարի արդէն կազմուած քիւրդ գիւղերը ցրուել և զանոնք շրջապատի ընդարձակ հողերով միասին յանձնել քանի մը ցանցառ վերադարձող գաղթականներուն։

Ուրեմն պէտք է վերադառնալ շուտով և վերադառնալ մանաւանդ հոծ բազմութիւնով, ընտանիքով, անասուններով։ Վերադարձողները պէտք չէ ալ ետանին նային, այլ հաստատուն կերպով պէտք է որոշեն կենալ իրենց հայրենի հողի վրայ և ամուր կերպով հաստատուիլ հոն։ Հող չի տրուիր անոնց, որոնք փորձի համար միայն կուգան, առաջին արգելքին զղջալու և կրունկ դարձնելու պատրաստ։

Ուստի, սիրելի հայրենակիցներ, կրկին կոչ կուղղենք ձեզ վերադառնալու։ Գարունը եկած է արդէն. ճամբու արգելքներ ու դժուարութիւններ չկան, երկիրը բաւական խաղաղ և ապահով է սահմանադրական կարգերու շնորհիւ. հողերը կը վերադարձուին, քիւրդերը ձեր գիւղերէն դուրս կը հանուին այնչափ թուով, որչափ թուով որ ձեզմէ վերադարձողներ գտնուին, իսկ հակառակ պարագային ձեր հողերը թափուր և անտէր նկատուելով՝ անոնց վրայ բնակութիւն հաստատող քիւրդերուն պիտի տրուին և անոնք պիտի համարուին անոնց վերջնական տէրերը։ Այսպէս կը տրամադրէ վերջերս հասած մինիստրական հրահանգը հողային կնճռոտ ու ցաւոտ հարցի մասին։

Փութացէք, հայրենակիցներ, փութացէք, քանի որ դեռ ուշ չէ. ձեր հայրենիքը՝ իբրև մայր որդեկորոյս՝ կը կոչէ գձեզ։

Առաջն. փոխանորդ Վանի՝

Մեսրոպ ք. Ճանիկեան

Դիւան քաղ. ժողովոյ՝

Ատենապետ՝ Նշան Ս. Գալճեան

Ատենադպիր՝ Արմենակ Միրզախանեան

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊՐՕՖԷՍՕՐ Ր. ԿՕԽ

—

Հեռագիրները գուժեցին պրօֆէսօր Ռոբէրտ Կօխի մահվան մասին։ Ինչպէս յայտնի է, քանի տարի առաջ Կօխի անունը ստացաւ աշխարհահռչակ համբաւ շնորհիւ Թոքախտի դէմ նրա առաջարկած նոր միջոցի։ Թէպէտև այդ տուբերկուլօզի և մասնաւորապէս Թոքախտի (чахотка) համար Կօխի առաջարկած միջոցը սպասած հետևանքները չունեցան, սակայն հանգուցեալ գիտնականը մեծ հռչակ և հեղինակութիւն էր վայելում յատկապէս այն մեծ և անգնահատելի ծառայութիւնների համար, որ նա մատուցել է բժշկականութեան, մասնաւորապէս բակտէրիօլօգիային։

Հանգուցեալը ծնվել է Հարց նահանգի Կլաուսթալ քաղաքում։ Բժշկականութիւնը Կօխը ուսումնասիրել է Գէօտտինգէնի համալսարանում և 70-ական թւականներից յայտնի դարձաւ գիտական աշխարհին իր հետազօտութիւններով վէրքերի վարակման մասին, իսկ 80-ական թւականների սկիզբներին երևաց նրա նշանաւոր աշխատանքը թոքախտի էութեան և պատճառների մասին։

1884 թ. Կօխը յատուկ յանձնարարութեամբ մեկնեց Եգիպտոս և Հնդկաստան և Կալկաթայում գտաւ ասիական խոլերան առաջացնող միկրօբը («ստորակէտ», այսինքն խոլերայի ստորակէտանման բացիլը)։ Այդ գիւտի հետևանքն այն էր, որ Դրէզդէնի միջազգային սանիտարական կօնֆէրէնսում մշակվեցին խոլերայի դէմ մաքառելու մի շարք միջոցներ, որոնք միանգամայն նպատակայարմար նշանակութիւն ունեցան։ Այս գիւտի համար գերմանական կառավարութիւնը պարգևատրեց Կօխին 100,000 մարկ պարգևով։

1885 թ. Կօխը նշանակվեց Բեռլինի համալսարանի պրօֆէսօր, իսկ յետոյ տեսուչ վարակիչ հիւանդութիւնների ուսումնասիրութեան համար հիմնված ինստիտուտի, ուր ուսանում էին բոլոր կուլտուրական երկիրների բազմաթիւ բժիշկները։ 1890 թ. Կօխը հանդէս եկաւ իր նշանաւոր գիւտով տուբերկուլինի մասին։ Յետագայում նա ապացուցեց, որ եղջերաւոր անասունի տուբերկուլօզը չէ կարող թոքախտի տարածման մէջ դեր կատարել, որն անցնում է մարդուն մարդուց։ 1896 թ. Հարաւային Աֆրիկայի անգլիական կաղ կօլօնիայի կառավարութիւնը հրաւիրեց նրան եղջերաւոր անասունի ժանտախտը ուսումնասիրելու համար, որ սաստիկ տարածված էր այնտեղ։

Մի քանի ամսից յետոյ Կօխը գտաւ միջոց այդ հիւանդութեան դէմ։ Ապա հանգուցեալ գիտնականը շարունակաբար հրաւէրներ էր ստանում այլ և այլ երկիրներից գնալու և տեղնուտեղը ուսումնասիրելու տեղական վարակիչ հիւանդութիւնները։ Կօխի կատարած ուսումնասիրութիւնները մեծ մասամբ աջողութեամբ պսակվեցին։ Բակտէրիօլօգիայի վերաբերեալ բազմաթիւ ուսումնասիրութիւնների և այլ գիտական գիւտերի համար Կօխը ստացաւ նաև Նօբէլեան պրէմիան (75,000 ր.)։

Ռօբէրտ Կօխը վախճանվեց 67 տարեկան հասակում։

ՍԻՆԴԻԿԱԼԻԶՄԻ ՄՈՒՏՔԸ ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՊԱՐԼԱՄԵՆՏԻ ՄԷՋ

—

«Մշակի» № 100-ում մենք նշանակեցինք այն յաղթանակը, որ տարել են սօցիալիստները՝ աւելացնելով պարլամենտում իրանց թիւը 19 հոգով. սակայն մի պատմական փաստ, որ չը պիտի մոռանալ,—այդ սինդիկալիստների մուտքն է պարլամենտի մէջ։ 19 տարած տեղերից երեքը բռնված են սինդիկալիստներով. Լաւօ, Լօշ և Դիւմա, բոլոր երեքն էլ, «աշխատանքի ընդհանուր ֆեդերացիայի» անդամներ են։ Յայտնի է, որ ֆրանսիական սինդիկալիզմը մի առանձին ատելութեամբ է տրամադրված դէպի պարլամենտարիզմը։ Յայտնի է և այն անհեղի պայքարը, որ նա տանում է խօսքով թէ գործով պարլամենտարիզմի դէմ և այսօրվայ սինդիկալիստների մուտքը պարլամենտի մէջ աւելի քան մի անախրօնիզմ է։ Սինդիկալիստները, մանաւանդ Ֆրանսիայում, ոչ այլ ինչ են, եթէ ոչ անարխիստներ. հաւատարիմ Բակունինին, նրանք մի ճանապարհ ունեն կապիտալիստական կարգերը կօլլեկտիվիստականի փոխելու, այն է՝ հետևողականօրէն և անդուլ աշխատանքով քանդել և քարուքանդ անել ներկայ կարգերը, թողնելով մի կողմ այսպէս կոչված քաղաքական պայքարը, քաղաքական կռիւը, որով նրանք, կօլլեկտիվիստները, առնելով իրանց ձեռքը կառավարչական ղեկը, ամեն ինչ կարող կը լինեն անելու։

Գետնտական և առհասարակ մարքսիստական պայքարը, որով սօցիալիստները բանւորական սինդիկատներն իրանց համար մի զէնք են համարում, գործադրելով նրանց իրանց քաղաքական նպատակներին, Ֆրանսիայում միշտ և միշտ երկրորդական և չնչին տեղ է բռնել։ Այստեղ յեղափոխական տարրը բաժանված է եղել ուրիշ կատեգօրիաների, այսինքն՝ սոսկ սինդիկալիստների անարխիստների և այսպէս ասած ժօրէսիստների։ Ժօրէսը, մարքսիստական թէօրիայի այդ մեծ գերեզմանափորը, իր քաղաքագէտ և հեռատես գործունէութեամբ կարողացաւ տարիների ընթացքում գրաւել լայն և լայն ասպարեզ, մի կողմը ձգելով մարքսիստական մաքիավելական գործնական տեսակէտը՝ սինդիկատներից շինել մի զէնք. և թողնելով վերջիններիս անել այն, ինչ որ սրանք ցանկանում են, կարևոր են գտնում, նա առաջ էր տանում իր այսպէս կոչված «օպօրտիւնիստ» տակտիկան։ Եւ ինչ ենք տեսնում մենք այսօր. պատմութիւնը արդարացնում է մարքսիզմի տեսակէտի գերեզմանափորին։ Ժօրէսը այժմ իր ետևից պարլամենտ է քաշում և անարխիստ-սինդիկալիստներին։ Վերակենդանանար Բակունին և տեսնէր նրկան. իսկ մարքսիստները կարող կը լինեն այսուհետև եա դատափետել Ժօրէսի օպօրտիւնիզմը. նայելով բանւորական սինդիկատներին իբրև մի հնազանդ զէնքի, իբրև մի կոյր զէնքի, աշխատելով նրանց գործադրել իրանց քաղաքական նպատակների համար, զինելով այդպիսով սինդիկատներին մի ստորադրեալ և ցած դրութեան մէջ, նրանք, մարքսիստները, խրտնացրել և իրանցից հեռու են պահել բանւորական լայն մասսաները։ Այո, մարքսիզմի և նրա գերեզմանափոր ժօրէսիզմի միջև տարբերութիւնը շատ մեծ է։ Ժօրէսիզմի հայհոյված օպօրտիւնիզմն այսօր ստեղծել է ֆրանսիա-

---

ճշմարիտ...,—ասում էր տիկինը, որպէս թէ բարկանալով։

Այո, սքանչելի էր նրանց կեանքը։

Բայց շուտով հոգսերն էլ վրա հասան։ Հէնց առաջին տարին նրանք մի տղայ ունեցան, որին հարկ եղաւ տալու ծծմօրը՝ գիւղում, որպէսզի մայրը կարողանայ շարունակել արհեստանոցում աշխատելը։ Նրանք երկու շաբաթը մի անգամ այցելութեան էին գնում իրանց երեխային. սակայն երեխան երկար չապրեց. նա, դեռ տարին չը լրացրած, մեռաւ ատամների բուսնելու պատճառով։ Իբրև մխիթարութիւն, Աստուած շուտով նրանց մի նոր արու զաւակ պարգևեց, որին անուանեցին Ադրիան։ Մայրը կամեցաւ ինքը կերակրել որդուն և թողեց արհեստանոցը։ Նա գործը բերում էր տուն, որի պատճառով նա ի հարկէ երկու անգամ պակաս էր վարձատրվում, քան առաջ։ Չը նայելով այդ բանին՝ նրա ուշքն ու միտքը դարձեալ զարդարանքների վրա էին...։ Նա իր փոքրիկ տղային եղէգնից հիւսած փոքրիկ կառքի մէջ նստեցրած՝ տանում էր Լիւկսէմբուրգի այգին, ուր հարուստ տիկինները տանում էին իրանց պճնազարդ երեխաներին զբօսեցնելու։ Այնտեղ ճեմելիքներով շրջեցնելով իր երեխային՝ աշխատում էր ինքն էլ կատարեալ տիկնոջ նմանվել։ Իսկ խեղճ Տօնիի դրութիւնն աւելի ու աւելի ծանրանում էր։ Չը նայելով որ նա ուժից վեր աշխատում էր, դեռ էլի վերցնելով մի լրագրի գիշերային աշխատանք, նա այնուամենայնիւ չէր կարողանում ծայրը ծայրին հասցնել։ Սկսեց պարտքեր վերցնել...

Երեխան բաւական մեծացաւ. նրան տարան ապաստարան. այնուհետև մօր համար տաղտկալի էր անգործ տանը նստելը։ Թեթևամիտ երիտասարդ կինը սովորեց շարունակ տնից հեռանալ և առանց որևէ գործի զբօսնել փողոցներում և բուլվարներում։

Ցաւ և զարմանք էր պատճառում տեսնողին այս անհամապատասխան զոյգը։ Ամուսինը, ամեն տեսակ հոգսերով ծանրաբեռնված, վաղաժամ ծերացել էր տաժանելի աշխատանքի մէջ, իսկ կինը՝ մի գեղեցիկ, բայց յիմար արարած էր։

Մի անգամ երեկոյեան, տուն վերադառնալով տղայի հետ, որին նա բերում էր ապաստարանից, Տօնին սեղանի վրա մի նամակ տեսաւ դրված, որն ուղղված էր իր հասցէին։ Երբ նա բացեց ծրարն ու միջից հանեց նամակը, այնտեղից դուրս ընկաւ իր կնոջ նշանադրութեան մատանին։ Անգութ կինը դրանով բաժանվում էր ամուսնուց և երեխայից՝ ներողութիւն խնդրելով։

Բէն ու ոխի փոխարէն, Տօնին զգաց միայն վիշտ, մեծ վիշտ։ Գուցէ փոքրոգութիւն էր այդ նրա կողմից, բայց նա շատ և դառնապէս լաց եղաւ։ Իսկ երբ յետոյ որդին հարցնում էր՝

— Ե՞րբ կը վերադառնայ մայրիկը։

Նա վիրաւոր սրտով գրկում էր երեխային և պատասխանում.

— Չը գիտեմ։

Դժբաղդութիւնը պատահեց գարնանը, երբ փողոցներում, ամենուրեք անուշահոտ ծաղիկների հոտն էր բուրում։ Վտանգաւոր ժամանակ, թոյլ մարդկանց, թեթևամիտ կանանց փորձանքների ժամանակ։

Յուլիս ամսին, երբ պէտք է վճարվէր բնակարանի վարձի մէկ մասը, Տօնին ծախեց տան համարեա բոլոր կահ-կարասիքը պարտքերը վճարելու համար և տեղափոխվեց Դելամբր փողոցը՝ կամենալով բոլորովին փոխել բնակութեան տեղը։

Այստեղ ապրում էր նա իր տղայի հետ միասին խաղաղ, համեստ, պատշաճ կերպով և յուռթեամբ տանելով իր վիշտը։ Սեպտեմբերի վերջը նա կնոջից նամակ ստացաւ։ Զորս երեսում յուսահատ, անկապ և արտասուախառն խօսքերով նա պատմում էր, թէ ինչպէս իր՝ բժիշկ-ուսանող սիրահարը ամառային ամիսներին գնաց դէպի հարաւ, մի ինչ-որ գիւղ՝ իր հարազատների մօտ և որ մինչև այժմ նրա մասին ոչ մի տեղեկութիւն չունի։ Ուսանողն արձակել էր նրան և իր կողմից դաւաճանել ամուսնուն դաւաճանող կնոջը։ Նա դառնապէս զղջալով՝ աղերսանքով ներողութիւն էր խնդրում Տօնիից, թոյլտուութիւն խնդրելով նորից տուն վերադառնալու։

Բայց այս անգամ գթառատութիւնը յաղթող հանդիսացաւ. Տօնին անյողդողդ մնաց։ Նա իր մեղաւոր կնոջը չը պատասխանեց։ Այնուհետև նրա մասին ոչ մի բան չէր լսվում։

Քրիստոսի Ծննդեան տօնի օրերն եկան։ Տօնախմբութեան նախօրդ օրը՝ Տօնին, համաձայն մի քանի տարուց ի վեր իր դրած սովորութեան, որդու հետ միասին գերեզմանատուն գնաց, որտեղ թաղված էր իր անդրանիկ երեխան։ Առաջին անգամն էր, որ նա գնում էր այնտեղ մենակ՝ առանց իր կնոջ։ Առաջ նրանք միշտ միասին էին գնում այնտեղ և տօնին իրանց հետ թարմ ծաղիկների փունջ էին տանում փոքրիկ ննջեցեալին։

Գերեզմանոցի մեծ դռներից ներս մտնելով այդ մռայլ և տխուր յունվարեան օրը՝ Տօնին մի, աւելի քան երբևիցէ, մեծ վիշտ զգաց այն անձի պատճառով, որն այդ րոպէին իր կողքին չէր գտնվում։

«Ո՞ւր է նա այժմ. ի՞նչ է անում նա արդեօք»—մտածում էր նա սրտի մորմոքումով։ Հասնելով որդու փոքրիկ դամբարանին՝ նա վարմացած կանգ առաւ. գերեզմանաքարի վրա թափթփված էին բոլորովին թարմ, անթառամ ծաղիկներ։ Անկասկած դրանք նոր են բերված, գուցէ և հէնց այսօր։

Յանկարծ նա զգաց, որ տղան փաթաթվեց իր ոտքերով, և լսեց վախից արձակած նրա ճիչը։

— Հայրիկ, ահա մայրիկը։

Հայրը յետ նայեց և տեսաւ, որ իր կանգնած տեղից ոչ-շատ հեռու՝ ծառերի տակ կանգնած է ցնցոտիներ հագած և մի հին շալ գլուխն առած մէկ կին։ Նա նայում է իրան արտասուալից աչքերով և հայցող ձեռքերը տարածելով դէպի ինքը։

Դատեցէք Տօնիին, ինչպէս կամենաք, բայց այդ րոպէին նրա պարզ և բարի հոգու մէջ չար յիշողութեան կամ վրէժխնդրութեան համար տեղ չեղաւ։ Նա ամբողջ մարմնով դողդողաց՝ ո՛չ թէ կրած վիրաւորանքը յիշելով, այլ տեսնելով այդպիսի խղճալի դրութեան մէջ այն անձնաւորութեան, որին նա այնպէս քնքուշ սիրով սիրում էր։ Նա հրեց որդուն մօր կողմը և ասաց.

— Մօտեցիր, համբուրիր մայրիկիդ։

Մայրը գրկեց երեխային և ագահութեամբ սկսեց նրա երեսն ու մազերը շարունակ համբուրել ու համբուրել։ Նա ուրախութիւնից բոլորովին թուլացաւ։ Վերջապէս սթափվելով, նայեց մարդու երեսին և բացագանչեց.

— Ո՛հ, որքա՛ն բարի էք դուք։

Ամուսինը, որ արդէն կնոջ կողքին էր կանգնած, ցամաքած կոկորդից կտրուկ կերպով արտասանեց.

— Էլ բա՛ն մի խօսիր, տուր ձեռքդ գնանք։

Գերեզմանոցից մինչև Դելամբր փողոցը շատ հեռու չէ ճանապարհը։ Նրանք լուռ և արագաքայլ հասան մինչև տուն։ Մարդը զգում էր իր ձեռքի վրա կնոջ դողդողացող ձեռքը։

Տան շեմքում կանգնած էր դռնապանի կինը։ Անցնելով նրա մօտից՝ Տօնին կանգնեց և ասաց.

— Ահա իմ կինը։ Այս վերջին կիսամեակը նա անցկացրեց գիւղում, իր հիւանդ մօր մօտ։ Այժմ ահա վերադարձաւ տուն։

Սանդուղներով բարձրանալիս, նա համարեա ձեռքերի վրա էր տանում ուրախութիւնից և ներքին ալեկոծութիւնից բոլորովին ուժասպառ եղած կնոջը։

Մտնելով աղքատիկ սենեակը՝ Տօնին նստեցրեց նրան միակ բազկաթոռի վրա և նորից որդուն հրեց մօր կողմը, իսկ ինքը մօտեցաւ սեղանին և հանեց այնտեղից մի փոքրիկ կտրած արկղիկ։ Նրա միջից հանեց նշանադրութեան մատանին և, առանց մի ձայն հանելու, հագցրեց կնոջ մատը և ճակատից համբուրեց։

Անցեալը մոռացված էր։ Խեղճ մոլորված թափառական կինը հասկացաւ, որ արդէն լիակատար թողութիւն է ստացել, և իրան երջանիկ էր զգում տանը, հարազատ ու տաք յարկի տակ։

Թարգմ. Խաչ. Տէր-Ենոքեանց

կան կարմիր վտանգը. յեղափոխ.-անարխիստ սինդիկալիստները մտնում են պարլամենտ։ Դրուժինը ըստ Երևոյթին վտանգաւոր է թւում, և «Temps» լրագիրը «վտանգ» է բղաւում։ Սակայն՝ ոչինչ վտանգաւոր բան չը կայ. կը լինի այն, ինչ որ լինելու է. պարլամենտարիզմի սրբարար անիւը սինդիկալիստ-անարխիստներից կը պատրաստի խոհեմ և հեռատես քաղաքացիներ, և երէկվայ փողոցային ագիտատորները վաղվան օրում կը կերպարանափոխվեն անդուլ քաղաքական օրինագործիչների։

Յովս. Տէր-Վարդանեան

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐ. ՀԵՌ. ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

20 մայիսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Բարձրագոյնս Թոյլատրվեց Քիշինեվին կնքել կէս միլիոնի փոխառութիւն։

ՕԴԵՍՍԱ։ Համալսարանի խորհուրդը համալսարանի պատուաւոր անդամ ընտրեց կոմսուհի Ուվարովային։

ԿԻԵՎ։ Ալէքսանդր II Կայսրի մահարձանի կառուցման ժիւրին 3000 րուբլու առաջին մրցանակը յատկացրեց իտալացի քանդակագործ Եդօրէ Սիմէնսին։

ՎԱՐՇԱՎԱ։ Անգլիական հիւպատոսի ներկայութեամբ բացվեց ռուս-անգլիական առևտրական պալատի Վարշավայի բաժանմունքը։

ՄՕՍԿՎԱ։ Քաղաքապետը 500 րուբլի տուգանք որոշեց «Утро Россіи» լրագրին, «Аршинники подьячіе» յօդուածի համար և 100-ական րուբլի տուգանքի ենթարկեց նաև «Русское Слово»-ին երկու յօդուածների համար։

ՍԻՄԲԻՐՍԿ։ Դուման որոշեց կնքել 1.600,000 րուբլու փոխառութիւն։

ՍԷՆ-ԼՈՒԻ։ Աէրոկլուբի նախագահը յայտարարեց, որ 40,000 դոլլար մրցանակ է նշանակված 650 մղոն աէրոպլանով թռչողին։ Մարշրուտն է՝ Ինդիանօպոլիս-Սէն-Լուի-Չիկագօ-Ինդիանօպոլիս։

ՍԵՐԱԵՎՕ։ Բօսնիա - հերցեգովինական սէյմը կը գումարվի յունիսի 2-ին։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ

Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

Հիմնված 1880 թ.

(Կուկիա, Վօրօնցովի արձանի հանդէպ)

Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ՝

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան և վեներական (սիֆիլիս) հ.։

Կ. Մ. ՋԻԿՕՎԱՆԻ—$9^1/_2$—11 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային։

Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.։

Ն. Տ. ՄՈՒԼԻՆ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւ.։

Մ. Գ. ԱԻԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներակ., վիրաբուժութեան և միզասեռ. հ.

Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.։

ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ Պ. Ս. ՋԻԼԲԵՐՇԱՑ—$12^1/_2$—$1^1/_2$ ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.։

Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—1—$1^1/_2$ ժ. ներքին և երեխայոց հիւ.։

Բ. Գ. ԱՂԱՍԱՐԵԱՆ—$1^1/_2$—2 ժ. ներքին և երեխայոց հ.

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ՝

ԿԻՆ ԲԺԻՇԿ Պ. Ս. ՋԻԼԲԵՐՇԱՑ—6—$6^1/_2$ ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.։

Ի. Ֆ. ՄԱՐՑԻՇԵՎՍԿԻ—6—7 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.։

Վճարը 50 կ.։ Չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝

Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

103. 0—54

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Լոյս տեսաւ Մոսկվայում

Ա. ԿՈՍՏԱՆԵԱՆԻ հրատարակութեամբ հետևեալ հայկական երգերը եւրօպական նոտաներով.

1) «ԿՌՈՒՆԿ» (երկրորդ հրատար.)
2) «ԼՈՒՑՆ» (Ա. Ասլանեանի ձայնագրած)
3) «ՊԱՂ ԱՂԲԻՒՐԻ ՄՕՏ և ԼՈՒՐԻԿ»

Վաճառվում են.

1) Մոսկվա—Бессель и К-о, Петровка 12.
2) Թիֆլիս—Սուսանաճեանի մօտ։
3) Բագու—Ինդրժիշէկի մօտ։

(չ. շ.) 573. 4—2

ԻՆՔՆՈՒՐՈՅՆ ԱՊՐՈՒՍՏ
ԿԱՄ
ԿՈՂՄՆԱԿԻ ԵԿԱՄՈՒՏ

իւրաքանչիւր տան մէջ գտնվող անհրաժեշտ և արդիւնաբեր առարկայ հեշտ և հասարակ պատրաստելու միջոցով, սպառելով շատ աննշան գումար։ Առանձին գիտութիւն և մեծ շինութիւն չէ պահանջվում։ Պատկերազարդ նախագիծը՝ № 4 և պայմանները ՁՐԻ։ Հասցէն՝ И. Я. МАРКЪ. Либава, Курл. губ.

(շ.) (В. 53687) 529. 6—2

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՆՑԵԱՆԻ

«ՀԱՅ ՀԵՂԻՆԱԿՆԵՐ» դասագրքի

III հրատարակութիւնը

Թոյլատրված է Կովկասեան Ուսումնար. շրջանի Հոգաբարձուի կողմից՝ դպրոցներում գործածելու համար։

Պատրաստ է տպագրութեան համար

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԵՒ ՆԱԽԱՀԱՅ

ԼԵԶՈՒԻ ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

(ե. շ.) 538. 4—3

ՀՐԱՒԷՐ

Սուրբ Կարապետ եկեղեցու ծխականները հրաւիրվում են նոյն եկեղեցի ամսիս 23-ին, կիրակի, առաւօտեան ժամը 11-ին, ընտրելու երկու պատգամաւոր և երկու անձնափոխանորդ Ներսիսեան Հոգևոր Դպրոցի համար հոգաբարձուների ընտրութեանը մասնակցելու։

Գաբրիէլ աւագ ք. Տէր-Գաբրիէլեանց

606. 1—1

Հրաւէր

Թեմիս սրբազան առաջնորդի առաջարկութեան համաձայն, ամսիս 23-ին, կիրակի, առաւօտեան ժամը 11-ին, ս. պատարագից յետոյ, լինելու է Բեթղեհեմի ս. Աստուածածնի եկեղեցում ծխական ժողով, որտեղ ընտրվելու են երկու ներկայացուցիչ (պատգամաւոր) և երկու անձնափոխանորդ (կանդիդատ), որոնք մասնակցելու են Ներսիսեան Հոգևոր Դպրոցի Հոգաբարձութեան վեց անդամի պաշտօնից հեռացողների տեղը նորերի ընտրութեանը։ Ուստի և հրաւիրվում են յիշեալ եկեղեցու բոլոր արական սեռի 25 տարեկան եւ աւելի տարիք ունեցող յարգելի ծխականները որոշեալ օրը և ժամին ներկայ լինելու ժողովին։

Աւագ-երէց՝ Գէորգ ք. Մեհրաբեան

600. 1—1

Հրաւէր

Ըստ առաջադրութեան և պատուէրի Թեմիս ս. առաջնորդի՝ խնդրում եմ ս. Հրեշտակապետաց եկեղեցու պ. պ. ծխականներին շնորհ բերել եկեղեցի՝ ամսիս 23-ին, առաւօտեան ժամը 11-ին, ս. պատարագից յետոյ՝ ընտրելու երկու պատգամաւոր և երկու անձնափոխանորդ՝ Ներսիսեան դպրոցի համար հոգաբարձուներ ընտրելու։

Բարգէն ք. Տէր-Խաչատրեան

(ա.օ.) 592. 2—2

Հրաւէր

Թեմիս բարձր սրբազան առաջնորդի առաջարկութեան համաձայն, ամսիս 23-ին Շամքօրեցոց ս. Աստուածածնի եկեղեցում նշանակված է ծխական ժողով ընտրելու 2 ներկայացուցիչ (պատգամաւոր) և 2 անձնափոխանորդ (կանդիդատ) Ներսիսեան հոգևոր դպրոցի հոգաբարձուներ ընտրելու համար։ Ուստի հրաւիրում եմ յիշեալ եկեղեցու պ.պ. ծխականներին շնորհ բերել նոյն եկեղեցու ծխական ուսումնարանի դահլիճը մայիսի 23-ին, կիրակի օրը, առաւօտեան ժամը 12-ին ժողովին մասնակցելու։

Համազասպ ա.-ք. Տէր-Յովհաննիսեան

(ու.շ.) 594. 2—2

Հրաւէր

Կիրակի, մայիսի 23-ին, ցերեկվայ ժամը 11-ին, Քամոյեան ս. Գէորգ նորակառոյց եկեղեցում կայանալու է ծխ. երկրորդ ընդհանուր ժողովը։

Օրակարգ.

1) Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի՝ դպրոցի բացվելու առիթով ստացված՝ կօնդակի ընթերցումը։
2) Հոգաբարձութեան գործունէութեան զեկուցումը։
3) Վերաստուգող յանձնաժողովի զեկուցումը։
4) 1909 թ. հաշւի և 1910 թ. նախահաշւի քննութիւնը և հաստատութիւնը։
5) Դպրոցական գործունէութեան զեկուցումը։

Քամոյեան ս. Գէորգ եկեղեցու

Հոգաբարձութիւն

(ա. օ.) 583. 3—2

Հրաւէր

1910 թ. մայիսի 23-ին, կիրակի, ցերեկվայ ժամը 11-ին, Քամոյեան ս. Գէորգ նորակառոյց եկեղեցում, համաձայն հոգևոր իշխանութեան կարգադրութեան, կայանալու է ծխական ընդհանուր ժողով՝ ընտրելու երկու պատուիրակ և երկու անձնափոխանորդ, որոնք մասնակցելու են Ներսիսեան դպրոցի հոգաբարձական և Թեմական Խորհրդի ընտրութիւններին։

Քամոյեան ս. Գէորգ եկեղեցու միաբան՝

Յովհաննէս ա. ք. Մարտիրոսեան

(ա. օ.) 584. 3—2

Հրաւէր

Ջորաբաշի ս. Գէորգ եկեղեցում ամսիս 23-ին, առաւօտեան ժամը 10-ին, լինելու է ծխական ժողով՝ Ներսիսեան Հոգևոր Դպրոցի համար երկու պատգամաւոր և երկու կանդիդատ ընտրելու, ուստի հրաւիրվում են մեր եկեղեցու արական սեռի 25 տարեկաններից սկսած ծխերը, որ յիշված օրը և ժամին շտապեն եկեղեցի ընտրութեանը մասնակցելու։

Ծխատէր՝ Գրիգոր աւագ քահ. Մանդակունի

(ու. շ.) 581. 2—2

Շարունակվում է

«ԱՂԲԻՒՐ» և «ՏԱՐԱԶ»

պատկերազարդ հանդէսների բաժանորդագրութիւնը։

Հրատարակվում են նոխ եւ բազմաբովանդակ։ ՊՐԷՄԻԱՆԵՐԸ շքեղ, ուշագրաւ, իւրաքանչիւր հայի տան ընտիր, միայուն և անհրաժեշտ զարդ։

Տարեկան բաժանորդագինը «ԱՂԲԻՒՐ-ՏԱՐԱԶԻ» բոլոր պրեմիաներով եւ յաւելուածներով դպրոցների, գրադարանների, հաստատութիւնների և հայկական բաժանորդների համար 10 ր. (արտասահման 18 ր. կամ 50 ֆր.)։ Նոյն «ԱՂԲԻՒՐ-ՏԱՐԱԶԸ» նոյն բոլոր պրեմիաներով և յաւելուածներով դպրոցական աշակերտի հասցէով 5 ր. (արտասահման 10 ր.)։

Ապառիկ և մաս-մաս վճարող բաժանորդ չէ ընդունվում։

Հասցէն՝ Тифлисъ, Редакція „АГБЮРЪ-ТАРАЗЪ". Tiflis, Direction „AGBUR-TARAZ".

(չ.շ.) 570. 0—2

Հրաւէր

Ըստ շրջաբերականի նորին բարձր սրբազնութեան Թեմակալ առաջնորդի Հայոց Վրաստանի և Իմերէթի, մայիսի 23-ին, առաւօտեան ժամը 12-ին, ս. պատարագից յետոյ, նշանակված է ս. Նշան եկեղեցում ծխական ժողով ընտրելու 2 ներկայացուցիչ (պատգամաւոր) և 2 անձնափոխանորդ (կանդիդատ), մասնակցելու Ներսիսեան հոգևոր դպրոցի համար հոգաբարձուներ ընտրող պատգամաւորների ժողովում։ Նոյն պատգամաւորները ընտրելու են և Թեմական խորհրդի անդամներ։ Պատգամաւորների ընտրութիւնից յետոյ անմիջապէս կը հետևի և ընտրութիւն երէցփոխի, որի պաշտօնավարութեան ժամանակամիջոցն արդէն լրացած է։

Միաբան ս. Նշան եկեղեցու՝

Գրիգոր ք. Շերմազանեանց։

588. 1—1

ՀՐԱՒԷՐ

Թեմիս սրբազան առաջնորդի առաջարկութեան համաձայն, այս մայիս ամսի 23-ին, առաւօտեան 11 ժամին ս. Սարգիս եկեղեցու 25 տարեկանից բարձր ծխականները հրաւիրվում են նոյն եկեղեցին ժողովի՝ ընտրելու իրանց միջից երկու ներկայացուցիչ և երկու անձնափոխանորդ, որոնք մասնակցելու են Ներսիսեան դպրոցի համար հոգաբարձուներ ընտրելու ժողովին։

Կոստանդին ք. Արարատեանց

601. 1—1

ՀՐԱՒԷՐ

Թիֆլիսի Թեմի բարձր սրբազան առաջնորդի առաջադրութեան համաձայն, ամսիս 23-ին, կիրակի, ժամը 12-ին ս. պատարագից յետոյ Նորաշէնի ս. Աստուածածնի եկեղեցում նշանակված է ծխական ժողով, որ պէտք է ընտրէ 2 պատգամաւոր և 2 անձնափոխանորդ Ներսիսեան Ազգային Հոգևոր Դպրոցի հոգաբարձուներ և Թեմական խորհրդի անդամներ ընտրելու համար։

Նոյն օրը կատարվելու է դպրոցի հոգաբարձութեան, ուսուցչական կազմի և աշակերտուհիների ներկայութեամբ հոգեհանգիստ հանգուցեալ Կարապետ Վարդանեանցի գերեզմանի վրա, որ գտնվում է եկեղեցու գաւթում։

Ուստի հրաւիրում եմ յիշեալ եկեղեցու մեծ. ծխականներին շնորհ բերել եկեղեցի յիշեալ. ժամին։

Սարգիս աւագ-ք. Շիօյեանց

(ա. օ.) 604. 2—1

Հրաւէր

Նորին բարձր սրբազան առաջնորդի գրաւոր առաջադրութեան համաձայն, Թիֆլիսի Վերայի ս. Խաչ եկեղեցու բոլոր արտօնեալ ծխերը հրաւիրվում են ամսիս 23-ին ժամը 11-ին ընդհանուր ժողովի վերոյիշեալ եկեղեցում՝ ընտրելու Ներսիսեան Հայոց Հոգևոր Դպրոցի Հոգաբարձութեան ընտրութեանը մասնակցող երկու պատուիրակ և երկու անձնափոխանորդ, որոնք և իրաւունք պիտի ունենան ընտրելու Թեմական խորհրդի անդամներ։

Ծխատէր՝ Գէորգ ք. Տէր-Աւետիսեան

598. 1—1

Հրաւէր

Բարձր սրբազան Թեմական առաջնորդի առաջադրութեան համաձայն ամսիս 23-ին Կաթուղիկէ ս. Աստուածածնի (Մէյդանի ս. Գէորգ) եկեղեցում նշանակված է ծխ. ժողով ընտրելու 2 ներկայացուցիչ (պատգամաւոր) և 2 անձնափոխանորդ (կանդիդատ) Ներսիսեան Հոգևոր Դպրոցի համար հոգաբարձուներ ընտրելու։ Ուստի սրանով հրաւիրում եմ յիշեալ եկեղեցու մեծ. պ. պ. ծխականներին շնորհ բերել եկեղեցի մայիսի 23-ին, կիրակի օրը, առ. 12 ժամին ժողովին մասնակցելու։

Ստեփաննոս աւ.-քահ. Սամուէլեանց

(չ. հ. շ.) 566. 3—3

Հրաւէր

Թեմիս սրբազան առաջնորդի առաջադրութեան համաձայն, սոյն մայիսի 23-ին, առաւօտեան ժամը 12-ին, Ջուղուրէթի ս. Աստուածածնի եկեղեցու ծխական այր մարդիկ՝ 25 տարեկանից աւելի՝ հրաւիրվում են նոյն եկեղեցին ընտրելու իրանց միջից երկու ներկայացուցիչ (պատգամաւոր) և 2 անձնափոխանորդ (կանդիդատ), որոնք մասնակցելու են Ներսիսեան ազգային հոգևոր դպրոցի համար հոգաբարձուներ ընտրելու ժողովին։

Ծխատէր՝ Յովհաննէս ք. Իսրայէլեանց

585. 1—1

Հրաւէր

Կիրակի, մայիսի 23-ին, առաւօտեան ժամը 10-ից ս. պատարագից յետոյ Նաւթլուղի ս. Գէորգ եկեղեցում լինելու է 25 տարեկանից բարձր հասակ ունեցող ծխականների առաջին ընդհանուր ժողով՝ ընտրելու Ներսիսեան դպրոցի հոգաբարձական ընտրութիւններին մասնակցելու երկու պատգամաւոր և երկու անձնափոխանորդներ. ուստի խնդրեմ որոշված ժամին ներկայ լինել ժողովին ընտրութեանը մասնակցելու։

Ծխատէր Ալէքսանդր ա.-ք. Վարդանեանց

591. 1—1

Հրաւէր

Տէր Թեմակալ Գարեգին արքեպիսկոպոսի առաջնորդութեան համաձայն՝ Կուկիայի Նորաշէն ս. Աստուածածնի եկեղեցում ամսիս 23-ին կայանալու է ծխական ժողով՝ Ներսիսեան հայոց հոգևոր դպրոցի համար երկու պատգամաւոր ընտրելու առիթով։

Ուստի խնդրում եմ յարգոյ ծխականներին ներկայ գտնվել կիրակի ժամը 12-ին։ Միևնոյն օրը և ժամին լինելու է ամսիս 16-ին կայացած ժողովի շարունակութիւնը։

Կուկիայի Նորաշէն ս. Աստուածածին եկեղեցու միաբան՝ Ա. ք. Տէր-Յովաննիսեանց

579. 1—1

Հրաւէր

Կիրակի, մայիսի 23-ին, առաւօտեան ժամը 12-ին, Էջմիածնեցոց ս. Գէորգ եկեղեցում կայանալու է ծխականների առաջին ընդհ. ժողով, ընտրելու 2 պատգամաւոր և 2 անձնափոխանորդ, որոնք մասնակցելու են Ներսիսեան դպրոցի հոգաբարձական ու Թեմական խորհրդի անդամների ընտրութիւններին։ Այս մասին յայտնելով սոյն եկեղեցու 25 տարեկան և դրանից մեծ տարիք ունեցող արական սեռի ծխականներին, խնդրում եմ որոշեալ ժամին ներկայ լինել ժողովին։

Բարսեղ ք. Տէր-Բարսեղեան

593. 1—1

Կիւրակի, մայիսի 23-ին, առաւօտեան ժամը 10-ին
ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅՈՑ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԴԱՀԼԻՃՈՒՄ
(Абасъ-Абадская, соб. домъ)
կայանալու է

Կովկասի Հայոց Հրատարակչական Ընկերութեան
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԸ

Օրակարգի խնդիրն է.

Ընկերութեան ճիւղեր բանալը Բագւում, Բաթումում, Նոր-Բայազէտում, Ալէքսանդրօպօլում և Կովկասի այլ վայրերում, ըստ կանօնադրութեան § 43-ի։

Անդամավճարը 3 րուբլի է։ Անդամագրվել կարելի է նիստի օրը դահլիճ մտնելիս։

(ա.օ.) 589. 3—2

ԲՈԼՈՐ ՄԵՐ ԱՊՊԱՐԱՏՆԵՐՆ ՈՒՆԵՆ
ՍԵՓԱԿԱՆ ՖԱԲՐԻԿԱՅԻՆ ՄԱՐԿԱ
„ԳՐՈՂ ՀՐԵՇՏԱԿ"
TRADE MARK
ԱԿՑԻՕՆԵՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

„ԳՐԱՄՄՕՖՕՆ"

Թիֆլիս, Գօլովինսկի պրօսպ., № 9, տէլէֆօն № 69.

Ունենք հետևեալ երգիչների պլաստինկաներր.

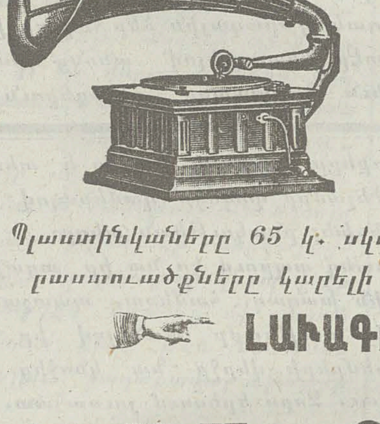

ՏԵՂԱԿԱՆ	ՌՈՒՍԱԿԱՆ
ԲԱԳՐԱՏ	Ֆ. Ի. ՇԱԼԵԱՊԻՆ
ՆԻԿՕԼԻ	Լ. Վ. ՍՕԲԻՆՕՎ
ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ	Դ. Ա. ՍՄԻՐՆՕՎ
ՄԷՋԻԴ-ԲԷՀԲՈՒԴՕՎ	Վ. Պ. ԴԱՄԱԵՎ
ՋԱԲԲԱՐ	Ն. Վ. ԳՐԻԶՈՒՆՕՎ
ԿԱՐԻԱԳԴԻԵՎ	Ա. Վ. ՆԷԺԴԱՆՕՎԱ
ՄԱՇԱԴԻ-ՄԱՄԷԴ ՖԱՐԶԱԼԻԵՎ	Մ. Ա. ՄԻԽԱՅԼՕՎԱ
Բ. ԱՄԻՐՋԱՆ, նոյնպէս և՝	Ն. Ս. ԵՐՄՕԼԵՆԿՕ-ԻԺԻՆԱ
ԿՕՎՍԱՋԷ, ԿԱՐԳԱՐԷՏԵԼԻ,	Վ. Ն. ՊԵՏՐՕՎԱ-ԶՎԱՆՑԵՎԱ
ԹԱՄԱՄՇԵՎԻՉ և ուրիշ շատերը։	Ե. Ի. ԶՕՐՈՒՅԵՎԱ

Պլաստինկաները 65 կ. սկսած և թանգ։ Ապպարատները 35 ր. սկսած և թանգ։ Ակցիօներ. Ընկ. պատրաստուածքները կարելի է ստանալ նաև Գ. Ս. ԴԱՒԻԴՕՎԻ մօտ (Սերգիեվսկայա փ., Սօլօլակ, № 1).

ԼԱՒԱԳՈՅՆ ԶՈՒԱՐՃԱԼԻՔ ԱՄԱՐԱՆՈՑՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

АКЦ. О-ВО ГРАММОФОНЪ

Կատալօգները պահանջեցէք ՁՐԻ։

605. 2—1

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՀԱՆՔԱՅԻՆ ՋՐԵՐ

„ՆԱՐԶԱՆ" | „ԷՍՍԵՆՏՈՒԿԻ № 20"

Ա. ե. Ա. Մ.

Պահանջեցէք ամենուրէք!

Բուժիչ: ԷՍՍԵՆՏՈՒԿԵԱՆ (աղի-ալկալեան) № № 4. 4 նոր, 6, 17. 18, 18 բիւվ. 2, 19։ ԲԱՏԱԼԻՆԵԱՆ (անփոխարինելի լուծողական)։ ՍՄԻՐՆՕՎԵԱՆ-ԵՐԿԱԹԱՅԻՆ (պարունակում է մկնդեղ)։ ԷՍՍԵՆՏՈՒԿԵԱՆ ԼԻՄՊԵՇԿԱՆԵՐ (վերացնում է տապը)։ ԷՍՍԵՆՏՈՒԿԵԱՆ ԱՂ (փոխարինում է № 17 ջրին)։ ՀԵՂՈՒԿ ԱԾԽԱԹԹՈՒ, միանգամայն մաքուր, ստացված կիսլօվօդսկի «Նարզանից»։

ՋՐԵՐԻ ԵՒ ՄԹԵՐՔՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵԼ ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՀԵՍՏԻՆ—ТИФЛИСЪ, Гановская, № 10.

Ածխաթթուի պատուէրների և մանրամասն նկարագրութիւնների ու պրէյս-կուրանտների համար դիմել՝ Пятигорскъ, Управленіе водъ.

(22,23,26,29) (М. 174920) 599. 4—1

Типографія „Экономія" Большая Ванкская № 3.